

Sosyolojik Düşün

Yıl/Year: 2016 (Aralık/December)

Cilt/Volume: 1 - Sayı/Issue: 2

E-ISSN: 2587-2699

İmtiyaz Sahibi / Owner

Yrd. Doç. Dr. Bekir Kocadaş

Editörler / Editors

Yrd. Doç. Dr. Bekir Kocadaş

Dr. Emre Öztürk

Dr. Cem Koray Olgun

Yayın Kurulu / Editorial Board

(Alfabetik Sırayla / In Alphabetical Order)

Prof. Dr. Ayşe AZMAN, Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa TALAS, Ömer Halisdemir Üniversitesi

Prof. Dr. Yaşar ERJEM, Mersin Üniversitesi

Doç. Dr. Ali ESGİN, İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. Vehbi BAYHAN, İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. Yaşar KAYA, İnönü Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜNGÖR, Mersin Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Çağlar KURTDAŞ, Adıyaman Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Sefa Salih AYDEMİR, Adıyaman Üniversitesi

Sosyolojik Düşün bağımsız, ulusal ve hakemli bir e-dergidir.

Yılda iki kez, Haziran ve Aralık aylarında yayımlanır.

Sosyolojik Düşün is an independent, national and peer-reviewed e-journal.

It is published twice a year in June and December.

BU SAYININ HAKEM KURULU / REVIEWERS OF CURRENT ISSUE

(Alfabetik Sırayla / In Alphabetical Order)

Yrd. Doç. Dr. Bekir KOCADAŞ, Adıyaman Üniversitesi
Dr. Cem Koray OLGUN, Adıyaman Üniversitesi
Dr. Emre ÖZTÜRK, Adıyaman Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Çağlar KURTDAŞ, Adıyaman Üniversitesi

İletişim / Contact

sosyolojikdusun@gmail.com

Teknik Destek / Technical Support

Dr. Emre Öztürk, ozemreozturk@gmail.com

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

<i>Kamil Kaya, Mustafa Talas</i> Karacadağ Türkmen Aşireti'nde Arabuluculuk: Siverek Örneği <i>Mediatorship in Karacadağ Turkman Tribe: A Case Of Siverek</i>	1-26
<i>Bekir Kocadaş</i> Sosyolojik Açıdan Gençlerin Namus ve Şiddet Değerlendirmeleri <i>Honor and Violence Evaluations of Young People from Sociological Point of View</i>	27-39
<i>Cem Koray Olgun</i> Ideology and Discourse in Prime News Bulletin <i>Ana Haber Bültenlerinde İdeoloji ve Söylem</i>	40-55

KARACADAĞ TÜRKMEN AŞİRETİ'NDE ARABULUCULUK: SİVEREK ÖRNEĞİ

Kamil KAYA*
Mustafa TALAS**

Özet

Karacadağ Türkmen Aşireti, bir Türk aşireti olup Şanlıurfa'nın Siverek İlçesine bağlı Karacadağ bölgesine yayılmış 58 köyden oluşmaktadır. Gerek tarihsel geçmişiyle gerekse sosyo-kültürel yapısıyla bölgede tanınan önemli aşiretlere aittir. Türkan/Tırkan olarak da bilinen Türkmen aşireti, Siverek ve çevresinde ağalık sistemini kabul görmeyen aşiretler arasında yer almaktadır. Karacadağ'ın neredeyse tamamına yayılan Türkan'lar sosyo-kültürel yaşantısına paralel olarak sosyal sorunlar karşısında ağalık sistemi yerine aksakallıların ve din adamların birlikte etkili olduğu bir toplumsal sistem (arabuluculuk) geliştirmişlerdir. Bu toplumsal sistem sorunların çözümü için kendi içinde bir hukuk sistemi olmakla birlikte sosyal sorunların toplandığı merkezi bir alan konumundadır.

Araştırmamızın genel amacı, Siverek örneğinde Karacadağ Türkmen Aşiretinin sosyo-kültürel yaşamı içerisinde toplumsal bir anlam atfeden ve aşiretin sosyal ilişkilerini düzenleyen arabuluculuğu sosyolojik bir araştırma titizliğiyle inceleyerek bu alandaki sorunlara gerçekçi, anlamlı ve çözüm getirici olarak yaklaşabilmeyi sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Karacadağ Türkmen Aşireti, Arabuluculuk, Risipi/Aksakallı, Anlaşmazlık

MEDIATORSHIP IN KARACADAĞ TURKMAN TRIBE: A CASE OF SİVEREK

Abstract

Karacadağ Türkmen Aşireti is a Turkish tribe and consists of 58 villages spread over the Karacadağ region of Siverek Province of Şanlıurfa. It is an important tribe known to the region with its historical background and its socio-cultural structure. The Turkmen tribe, also known as Türkan / Tırkan, is one of the tribes that have not accepted the generosity system in and around Siverek. Turkmans, which have been spreading almost all over Karacadağ, have developed a social system (mediation) in which, instead of the social system, the opponents and the clerics are acting together in parallel to the socio-cultural life. This social system is a central area where social problems are gathered together with a legal system in itself for the solution of problems.

The general aim of our research is to investigate the mediation that has a social meaning in the socio-cultural life of Karacadağ Turkmen tribe in the Siverek example and regulate the social relations of the tribal people with a sociological research diligence so that they can approach the problems in this area realistically, meaningfully and solution.

Key Words: Karacadağ Turkman Tribe, Mediatorship Risipi/Aksakallı, Disagreement

* Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, kamilkaya6510@gmail.com

** Prof. Dr., Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi. mtalas44@gmail.com

1.Giriş: Amaç, Kapsam, Sınırlılıklar, Materyal ve Metot

Karacadağ Türkmen Aşiretinde Arabuluculuk, Karacadağ Bölgesi'nde karşılaşılan tüm sosyal sorunların toplandığı bir merkez konumundadır. Sadece belli sorunların görüşülüp ele alındığı bir alan değil, aşiretin bütün sosyal problemlerinin toplandığı bir alandır. Bundan dolayı Karacadağ Türkmen aşiretini gerçek anlamda tanımının, sosyolojik tespitlerde bulunmanın en kısa yolu aşiretin başvurduğu arabuluculuğa başvurmaktır.

Karacadağ Türkmen aşiretinin sosyolojik olarak araştırılması sosyal bilimciler tarafından ihmal edilmiş olan önemli bir alandır. Bölgenin sosyo-kültürel yaşantısının bilinmesi ve Türkmenler için önemli bir aşiret olan Türkanların tanınması ile ilgili gerçek anlamda bir araştırma şu ana kadar yapılmamıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, sosyal sorunlar karşısında başvuru alan arabuluculuk çerçevesinde Türkmen aşiretini ele alarak Türkanların karşılaştığı toplumsal sorunları tespit etmek ve bunu bilimsel araştırma titizliğiyle değerlendirmektir. Var olan çeşitli sorunların çözümü için gerçekçi öneriler sunmak ve aşiretin sosyo-kültürel yaşantısına değinerek sosyal bilimciler tarafından ihmal edilen bu alan için yeni araştırmalara kapı aralamak gibi ilave amaçları da içermektedir.

Materyal olarak Ömer Halisdemir Üniversitesi Kütüphanesi ve tarafımıza ait şahsi kütüphaneler kullanılmıştır.

Metot olarak hem teorik analizin hem de nitel araştırma tekniklerinden mülakatın (görüşme) birlikte karma bir biçimde uygulanması benimsenmiştir

Çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada Karacadağ Türkmen Aşireti, ikinci aşamada Karacadağ Türkmen aşiretinde arabulucuk ve üçüncü aşamada ise arabulucuk örnekleri ele alınmıştır.

Bu aşamada, birinci bölüm olan Karacadağ Türkmen Aşiretinin tarihsel periyotta ele alınmasına geçilebilir.

1. Karacadağ Türkmen Aşireti

Karacadağ Türkmen aşiretini ele almadan önce, tarihsel ve coğrafik olarak Karacadağ Bölgesi'nin değerlendirilmesinin doğru olacağı düşünülmektedir.

1.1.Karacadağ Bölgesi'nin Önemi

Karacadağ, güneydoğunun önemli noktalarından bir yerde bulunmaktadır. Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa üçgeninde yaylaları ile tanınan önemli bir bölgedir. Karacadağ ve çevresine M.Ö. 3. Bin yılında **Huriler**, **Mitaniler** ve kısmen **Hititlerin** egemen olduğu biliniyor. M.Ö 1260'lardan sonra, Asurlar Karacadağ'ı kontrol etmişlerdir. Dağın doruğunda Mandel yaylasında yani Mandel düzlüğünde de, şu anda, Asur harabeleri mevcuttur. M.S 7. Yüzyılda İslam'ın yayılışı ile birlikte bölge fethedilmiştir. Diyarbakır'ın fethinden sonra Emeviler ve Abbasiler bölgeye egemen olmuştur. Daha sonra da, 11. Yüzyılda, Türkmen Göçü başlamıştır. 1071'de Büyük Selçuklu Hükümdarı Alparslan'ın Bizans Ordusunu bozguna uğratmasıyla Anadolu kapıları Türklere açılmıştır. Anadolu'nun kapılarının açılmasıyla birlikte, Karacadağ Türklerin Anadolu'ya yayılmasında bir istasyon ve dağıtım görevi görmüştür. Aynı zamanda, Karacadağ, göçerler için de ayrı bir önem taşımaktadır.¹

Pek çok aydın Karacadağ'ın medeniyetin beşiği olduğunu öne sürmektedir. Son buzul çağında, buzlar eridikten sonra, Yaratan, dünyada, ilk olarak, Karacadağ çevresinde hayat ortaya çıkartmıştır demektedirler. Tarihsel olarak, buğdayın ilk örneklerinin Karacadağ'da olduğu söylenmektedir. Bu, 90'ların sonunda, Almanya'da Max Planck Enstitüsünde yapılan

¹Nusret KAYA, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

bir çalışmadan öğrenilmektedir. İkinci olarak, Karacadağ'ın medeniyetin beşiği olduğuna dair bir başka kanıtta ise, yabancı üzümün kaynağının Karacadağ olduğu şeklinde, yabancı kaynaklarda bildirilmiştir. Ters lalenin de kaynağının (kesin olmamakla birlikte) Karacadağ olduğuna dair bilgiler bulunmaktadır. Bunlar, Karacadağ'ın tarihsel olarak çok eskiden beri bir yaşam alanı olduğunu göstermektedir. Geçmişte medeniyetin beşiği olmasıyla birlikte, doğal olarak, sonrasında farklı medeniyetler buraya gelmişlerdir. Aynı zamanda, Karacadağ şu anda, farklı etnik yapıları barındırması ile ayrı bir zenginliğe sahiptir. Farklı etnik yapılar ve farklı kültürleri içerisinde barındırmaktadır. Örneğin, Karacadağ'ın kilimleri ve oradaki motifler, ilginç yapılarıdır. Karacadağ tek başına ayrı bir hazinedir. Ancak keşfedilmemiş bir hazinedir. Mesela, çok fazla su kaynaklarına sahiptir, Karacadağ'daki o kaynaklar değerlendirilirse, tatil alanları yapılabilir ve tarım alanında farklı şeyler yapılabilir diye tarafımızdan düşünülmektedir. Karacadağ, volkanik dağ olduğu için, birçok alanı taşlık alanlardan oluşmaktadır. Bu alanlar istenirse temizlenip tarıma açılabilir. Aynı zamanda, volkanik olması nedeniyle, bazalt taşlar da burada yaygın olarak bulunmaktadır. Bazalt taşlarının toz haline getirilmesi ile seracılık yapılabilir ve yol yapımında ve inşaat alanında bu bazalt taşların kullanılacağı söylenebilir. Yanı sıra, değişik alanlarda bu taşlar kullanılabilir. Evliya Çelebi, Diyarbakır'dan Urfa'ya giderken gördüğü Karacadağ'da, ormandan dolayı gökyüzünün görülmediğini söylemektedir. Karacadağ, eskiden ormanlık bir alandan oluşmaktaydı. Şu anki durumunun iyileşmesi için ağaçlandırma yapılması da elzem olacaktır¹.

Buradan da anlaşıldığı gibi Karacadağ gerek tarihiyle gerekse coğrafyası ile keşfedilmeyi beklemektedir.

Karacadağ'ın öneminin vurgulanmasından sonra aşiret kavramının sosyolojik izahının yapılacağı bölüme geçilebilir.

1.2. Sosyolojik Olarak Aşiret Kavramı

Sosyolojik açıdan aşiret kavramıyla ilgili bir fikir birliği bulunmadığını görmekteyiz. Bu sebeple, çoğu zaman “aşiret” kavramı; kabile, oymak, cemaat, boy gibi kavramlarla karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu konuda, M. Halil Yinanç, aşiretin Arapça'daki “kabile” anlamında değil de, Arapça'daki “aşıra” anlamında Türkçe'ye geçtiği kanısındadır. Böylece, aşiretin Türkçe'de “büyük aile” anlamında değil göçebe veya yarı göçebe hayatı yaşayan oymak ya da boy anlamında kullanıldığı Yinanç tarafından belirtilmiştir.² Türkiye'de aşiret ve oymaklar üzerine araştırma yapmış olan ünlü isimlerden olan Cevdet Türkay da aşiretin Arapça bir kavram olduğunu, fakat Türkçe'de göçebe veya yarı göçebe hayatı yaşayan oymak veya boy anlamında kullanıldığını belirtir.³

Gökalp'in yaklaşımına göre, aşiretler birbiri içinde bulunan gruplar gibidir. Fakat bu gruplar, bir yandan aileye, diğer yandan da siyasal bir kuruluşa benzedikleri için “siyasal aile

¹ Dicle Üniversitesi Öğretim Üyesi Yusuf Kenan HASPOLAT ve Araştırmacı-Yazar Ramazan KIVRAK, Röportaj, Eylül 2014

² TÜRKDOĞAN, Orhan: Güney Doğu Kimliği Aşiret-Kültür-İnsan, Alfa Yay. , 2. Baskı, İstanbul, 1998, s. 20, Akt: Ahmet, Çetintaş: Aşiretlerin Sosyal Yapısı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (İzollü Aşireti Malatya Örneği), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2002, s. 44

³TÜRKAY, Cevdet: Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler, İstanbul, 1979, s. 16-17, Akt: Ahmet, Çetintaş: Aşiretlerin Sosyal Yapısı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme (İzollü Aşireti Malatya Örneği), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2002, s. 44

toplulukları” adını almaktadırlar. Bu gruplar, genellikle, hakiki yahut hayali bir akrabalığa dayanırlar. Aralarında “kan davası dayanışması” ve “savaş dayanışması” mevcuttur.¹

Bir başka yaklaşıma göre, aşiret, bir asıldan ayrılmış olup birlikte yaşayan ve birlikte konup göçen halk, kabile, oymaktır². Yani aşiret mensupları arasında bir kan bağı söz konusu olmaktadır. Bundan dolayıdır ki, aşiret mensupları birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Çünkü aynı ailenin mensubudurlar.³

Aşiret ve oymaklar konusunda duayen isimlerden olan Yusuf Halaçoğlu ise, şu görüşleri beyan etmektedir: “Arapça bir kelime olan aşiret, kabile karşılığı kullanıldığı gibi kabilenin altında daha küçük bir topluluğu da ifade etmektedir. Türkçe’de ise yaygın olarak göçebe unsurlar için kullanılmış; özellikle, Osmanlılar döneminde boyun altında, cemaatin üstünde bir topluluğa ad olmuştur. Osmanlı kanunname ve belgelerinde, genel olarak, konargöçer veya Yörük olarak kaydedilen teşekküller, yukarıdan aşağıya bir sıraya göre, boy (kabile, taife), aşiret, cemaat, oymak, mahalle, oba(aile) şeklinde bölümlere ayrılmıştır”.⁴

Karacadağ Türkmen Aşireti’nin sosyolojik olarak analiz edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

1.3. Karacadağ Türkmenleri

Karacadağ Türkmenleri’ne Tirkan/Türkan/Tirkanlı Aşireti adı verilmektedir. Tirkan/Türkan/Tirkanlı Türkler anlamına gelmektedir. Osmanlı Tahrir Defterlerinde “Ekrad ve Yörük Taifesinden” şeklinde gösterilmişlerdir. Oğuzların 24 boyundan biri olan Beğdili boyuna mensupturlar. Önceleri Karakeçililer’e tabi iken sonradan Viranşehir’de (Urfa) bir derebeyi olan İbrahim Paşa bunları Milli Aşiretine bağlamıştır. Turkan aşireti mensupları, Türk olduklarını bilen, kurmançça konuşan bir Türk aşiretidir. Aşiretin en kalabalık olduğu yer Siverek’tir(Urfa)⁵.

Karacadağ eteklerinde 58 Tirkan Köyü bulunmaktadır. Başta Siverek olmak üzere, Hilvan, Ceylanpınar, Şanlıurfa merkezde ve Diyarbakır’da Tirkan aşireti yerleşik bulunmaktadır. Bunlar, yakın zamanda köyden şehre yerleşen ailelerdir. Bir de Karacadağ’dan başka şehirlere göç eden akraba topluluklarla da dernek kurduktan sonra tanışılmıştır. Kırşehir’de Karacakurt aşireti, Mersin Erdemli’de Boynuinceli Aşireti, Gaziantep Barak Ovası’nda Tirkanlı aşireti, Diyarbakır’ın Bismil İlçesi’nde Tirkanlı ve Elâzığ’da Tirkanlı aşireti mensubu akraba toplulukların varlığı söz konusudur. Bunun yanı sıra, bu aşiretlerle iletişime geçilip; düğünlerde, taziyelerde ve özel günlerde görüşmelere başlanmıştır.⁶

Bu aşiretten ilk bahseden Ünlü Sosyolog Ziya Gökalp’tir. Ziya Gökalp, Türkan ya Tirkanlardan “Diyarbakır’daki Karakeçili Aşireti, Osmanlıların ecdadı olan Kayılardan

¹ GÖKALP, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, (Haz: Yalçın TOKER) , 2. Baskı, Toker Yay. , İstanbul, 2013, s.22

² SAMİ, Şemseddin: Kamus-ı Türki, Çağrı Yay., İstanbul, 1989, Cilt: I, s. 938, Akt: İsmail, FİRDEVSOĞLU: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013, s.8

³ FİRDEVSOĞLU, İsmail: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013, s.8

⁴ HALAÇOĞLU, Yusuf: Aşiret, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, IV, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. , İstanbul, 1994, s.9: Akt: FİRDEVSOĞLU, İsmail: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013, s.8

⁵ <http://www.karacadagturkmenmenderneği.org/sayfa/2-turkmen-asireti.aspx#.VzSLZYSLTIU> (12.05.2016)

⁶ <http://blog.milliyet.com.tr/turkmen-olmama-ragmen-turkce-yi-ortaokul-da-ogrendim/Blog/?BlogNo=378518> Röp. Neslihan Sultan Pala , (27.12.14)

ayrıldıklarını ve Kütahya cihetlerinde dolaşan Karakeçililerin amcazadeleri olduklarını iddia etmekle beraber, Kürtçe konuşurlar” şeklindeki ifadeleriyle bahsetmektedir¹

Gökalp, bu ifadelerin ardından, Kütahya’daki ve Orta Anadolu Bala’daki Karakeçililerin ise tek kelime Kürtçe bilmediği biliniyor ve bu bir Türkmen aşiretinin Kürtleşmesi değil midir şeklinde beyanlarda bulunmaktadır. Karacadağ’da bulunan “Türkan” aşireti de isimlerinin işaret ettiği duruma göre, aslen Türkmen’dirler. Tırkan diye ifade edilişi ise Kürtlerin Türkmenlere söyleyişlerine göre yerleşmiştir. Bunun yanı sıra, Türkanlılar, Türk olduklarını ve hatta Beydilli boyuna mensup bulduklarını ve eskiden reislerine “boybeyi” denildiğini bilmektedirler. Fakat Türkçeyi tamamıyla unuttuklarından Türk olduklarını da Kürtlerin söyleyişlerine göre ifade etmektedirler.²

Bu örneklerde de görüldüğü gibi, Türkanlar ile Karakeçililer Türk olmakla birlikte, Karakeçi aşireti ile Türkan aşireti gerek coğrafik olarak yakın olması ve gerekse ortak bir kimlikle birlikte, benzer şekilde asimile olmalarından dolayı kaynaklarda birlikte anılırlar. Karakeçi aşiretinin karşılaştığı sorunlara bakıldığında, Karacadağ Türkanların yaşadığı sorunlara benzer hatta çoğu zaman aynı sorunlarla karşılaştıkları görülür.

Güneydoğu aşiretlerini ciddi olarak araştıran Orhan Türkdoğan bu hususta şu görüşlere yer vermektedir: “Günümüzde, Urfa’nın Suruç ilçesinde yaşayan Karakeçili Aşireti 24 Oğuz boyuna mensup Türkmenlerdendir. Bunlar, her yıl Söğüt İlçesinde yapılan Ertuğrul Gazi’yi anma törenine büyük bir coşkuyla katılmaktadır. 1989 Yılı’ndaki kutlama töreni bunun en güzel ispatı olmaktadır. Suruçlu Karakeçililer Kürtçe bilmezler, Türkçe konuşurlar. Ancak, Urfa’nın belirli yörelerinde yaşayan aynı aşirete mensup Karakeçililer ise, tersine hiç Türkçe bilmez, Kürtçe konuşurlar. Bu durum, Ziya Gökalp’ın: “Kürt Aşiretleri Hakkında İçtimai Tetkikler” adlı incelemesinde tespit etmiş olduğu, Diyarbakır Yöresi ve Silvan’daki Karakeçililerin “Kürtleşmesi” sürecini hatırlatmaktadır. Gökalp, geniş çaptaki incelemelerinde, birçok Türk boylarının yörede zamanla “Kürtleştikleri” gerçeğini ortaya koyarak, bu oluşumu “Türklerin Kürtleşmesi” şeklinde takdim etmiştir³. Türkdoğan, eserinin devamında “yıllarca iç ve dış mihrakların kışkırtmaları, metodolojik propagandaları yanında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun kalkınma potansiyelinin ihmali ve eğitimsizlik süreci, günümüzde de Türkçe konuşan çok sayıda Türkmen boylarının Kürtleşmesi olayını gündeme getirmiştir. 24 Oğuz boyuna mensup Beğdili Aşireti, bugün Kürtçe konuşan Badıllı aşiretinin özünü teşkil eder⁴.”

Siverek’teki Karakeçililer kimliklerini Şöyle ifade ederler: “**dilimiz Kürt, giyisimiz Arap, özümüz Türk**”. Karakoyunlular, Akkoyunlular, Artukoğlular Kürtlerle iç içedir ve çoğu Kürt bu beyliklerin beylerini kendi beyi saymaktadır. Birçok Türk beyinin Mardin’de, Diyarbakır’da, Ahlat’ta, Erzurum’da kurduğu beylikler bulunmaktaydı. Hepsinin içinde Kürt ve Türk birbirine karışmıştır ve iç içelik sebebiyle, birçok Türk boyu Kürtleşmiştir. Örneğin Karakeçililer, bugün Karacadağ eteklerinde yaşamaktadırlar ve hiç Türkçe bilmezler. Karakeçililer, aslında, bir Türkmen boyudur. Buna benzer birçok boy bulunmaktadır⁵

Karacadağ Türkmen Aşireti’nin bölgede önemli bir yere sahip olduğu ve birleştirici özelliğinin olduğu şu biçimde ifade edilmektedir: “Karacadağ Türkmen Aşireti, Karacadağ’ın Diyarbakır tarafında İzol Aşireti, Kejan Aşireti, Viranşehir tarafında Çemka Aşireti, Karacadağın aşağı kısmında Karakeçili aşireti ve Şeyhan Aşireti, yine Viranşehir tarafında Sefa Aşireti ve Dodıkan Aşireti, Mehel Tarafında Menda aşireti gibi birçok aşiretle yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu aşiretlerin hepside Karacadağ Türkmen Aşiretinin arabulucularına

¹ GÖKALP, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1992, s. 117

² GÖKALP, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1992, s.118

³ TÜRKDOĞAN, Orhan: Etnik Sosyoloji, 5.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s.121

⁴ TÜRKDOĞAN, Orhan: A.g.e , s.121

⁵ AKSOY, Mustafa: “Neden Kürtçülük Yapılıyor?”, Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi, Mart 2010, s.60-61

başvururlar. Bundan dolayı Karacadağ Türkmen Aşiretinde arabuluculuğu ele alırken bu aşiretlerdeki örnek olaylarını da ele almak arabuluculuğun anlaşılmasında ciddi katkılar sağlayacaktır”¹

Karacadağ Türkmenleri ile ilgili en önemli yaşam biçimi örneklerini yakalamanın mümkün olduğu arabuluculuk meselesi ekseninde değerlendirilmesinin yapıldığı ikinci bölüme bu aşamada geçilebilir.

2. Karacadağ Türkmenlerinde Arabuluculuk

Karacadağ Türkmenlerindeki arabuluculuk konusu aşiretlerin yapısını en net biçimde yansıtan yönlerindedir. Bu hususu ele almak icap etmektedir.

2.1. Arabuluculuk Kavramı

Arabuluculuk kavramı literatüre bakıldığında, genelde, hukuk alanında yapılmış araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır. Bizim için önemli olan ise, hukuksal ifadesinin dışında sosyal ilişkilerdeki tanımlamasıdır.

Arabuluculuk, ortaya çıkan bir uyuşmazlık karşısında, tarafların mahkeme yargısına başvurmak yerine, tarafsız bir üçüncü kişi veya kişilerin yardımı ile bu uyuşmazlığı çözme konusunda anlaşmaları ile ortaya çıkan yöntemdir. Arabuluculuk, arabulucunun tarafları bir araya getirerek, müzakere etmeleri ve birbirlerini anlayabilmeleri için aralarındaki iletişimi kolaylaştırmaya çalıştığı, gönüllü bir usul olarak da ifade edilebilir”.² Bu tanımlama araştırmamızın temel konusu olan arabuluculuğu araştırmamıza uygun açık ve özlü bir şekilde ortaya koymaktadır.

Arabuluculuk, Karacadağ Türkmen Aşiretinde de sosyal ilişkilerde sıkça başvurulan bir yöntemdir. Yukarıda da değinildiği gibi bu yöntemde mahkemeye başvurulmamaktadır. Aşiret içinde görülen arabuluculukta, mahkeme yerine, geleneksel olarak oluşturulmuş bir toplumsal sistem söz konusudur. Türkmen aşiretinde arabuluculuğu din adamları ve aksakallılar gerçekleştirirken bazı durumlarda sözü dinlenen büyükler yoluyla da gerçekleştirilmektedir. Bunlar genelde yakın akrabalar ve komşuluk ilişkilerinde gerçekleşen durumlardır.

Türkmen aşiretinde arabuluculuğu sağlayan aksakallıların ve din adamların eğitim durumu veya uzmanlığına bakılmaksızın toplum içindeki statüsü ve aşiret mensubiyetine bakılıp sözü dinlenir. Arabuluculuğu gerektirecek sorun yargıya taşınmış olsa bile, hukuksal süreç bittikten sonra, aşiret içindeki arabuluculuk yöntemine mutlaka başvurulur. Yani, aşiret içindeki arabuluculuk yargıdan daha üstün görülmekte ve yargıda verilen kararlar arabuluculukta verilen kararlar kadar etki gösterememektedir.

Arabuluculuk şöyledir: diyelim ki iki kişi arasında bir anlaşmazlık oldu. Biz bunları arabulucular yolu ile cemaatçe görüşürüz. Tarafları bir cemaate getiririz. Hak ve hukuk çerçevesinde her iki tarafı dinleriz. Kim haklı kim haksız ise bunu görüşür ve ortaya koyarız. Daha sonra haklı olanı söylediğimiz gibi haksız olana da haksızlığını kabul ettiririz. Haklı olana hakkını vererek haksız olana da gereken bedeli veya uyarıyı yaparak aradaki anlaşmazlığı kaldırırız. Geriye sadece tarafları barış için bir daha bir araya getirmek kalıyor. Barışa gelince de buranın usulü ile bir araya getirilir. Bu barışın temel mantığı da devletin bu

¹ Nusret KAYA, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

² KEKEÇ, Elif Kısmet: Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010, s. 41

konularda meşgul olmaması, insanların mahkemelik olmaması, kin ve düşmanlığın devam etmemesidir.¹

Doğu ve Güneydoğu'da kin ve düşmanlıklar artmıştır. Bunun temel sebebi eğitim alanındaki yetersizliktir. Bu bölgede birçok olayın sebeplerine bakıldığında, basit bir nedenle başlandığı ve insanların toplumsal hayattaki bilinçsizliklerinden kaynaklandığı görülmektedir. Artık buna kimi cehalet der kimi bilgisizlik der ama gerçekte buna eğitimsizlik denilebilir. Eğitimsizlik, sosyal yaşamda insanların hak ve hukukun yerine kaba kuvveti kullanmalarına sebebiyet vermektedir. Adam öldürme, başkasının hakkını hukukunu gasp etme gibi sonuçlar eğitimsizlikten kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı, toplumda yetişkin insanların, eğitilmiş insanların, din adamlarının ve saygınlık kazanmış deneyimli insanların önemi ve rolü gittikçe artmaktadır. Aynı zamanda, sosyal sorunların yükümlülükleri de bu insanlara kalmaktadır. Bölgede görülen arabuluculuk sistemi de, bu sorumluluk bilinci ile ortaya çıkmış ve bu bilinçle sürdürülmektedir. Şeyhler, diğer din adamları ve Risipi'ler bu sistemi ayakta tutmaktadırlar. Toplumsal alanda akla gelebilecek her türlü anlaşmazlık bu sistemi ilgilendirir. Bu sistem toplumda olmazsa olmaz bir sistemdir."²

Arabuluculuğun sağlanmasında bazı sosyal sorunların çözümü için bazı taraflara verilen cezalar yargının verdiği cezalardan daha etkili ve daha üstündür. Hiçbir davanın (kan davası gibi) arabuluculuğa taşınmadan, aksakallıların ve din adamların görüşü ve uygun gördüğü şekle başvurulmadan sona ermesi söz konusu değildir. Özellikle, büyük sorunlarda eğer arabuluculukla verilen bir karar söz konusu olmamışsa, sorunun devam etmesi ve yeni sorunlara neden olması ihtimali çok yüksektir. Genelde de, bu sorunlar yargı ile sınırlı bırakılmaz ve arabuluculukla verilen kararlar doğrultusunda sonuca varılır. Arabuluculukla bir araya getirilen ve belli bir karar doğrultusunda uzlaştırılan taraflar daha sonra bu arabuluculukta verilen kararlara aykırı davranamazlar. Taraflar arabuluculukta uzlaşma amaçlı verilen kararları kabul ettikten sonra aykırı davranması sonucunda ortaya çıkan olumsuz sonuçlardan sorumludur ve bundan dolayı toplumdan dışlanır, gerekirse bundan dolayı cezalandırılır. Aynı zamanda aykırı davranışları gösteren taraflar ileride arabuluculuğu gerektirecek sorunlarla karşılaştığında sorunun çözülememesiyle karşı karşıya kalabilir. Çünkü aksakallıların arabuluculuğuna aykırı davranışlar aksakallıların taraflara olan güvenini sarsabilir.

Sonuç olarak arabuluculuk aşiret içinde ve sosyal ilişkilerde bulunan farklı aşiretler arasında sosyo-kültürel yaşam doğrultusunda karşılaşılan sorunların çözümü için başvurulan bir yöntem olup yargı dışında oluşturulmuş geleneksel bir toplumsal uzlaştırmadır denilebilir.

Bu noktada adına Risipi denilen aksakalların izah edilmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir.

¹ Vehip ATSIK, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Vehip ATSIK, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

Fotoğraf 1: Karacadağ'da Bir Kıl Çadırında Arabuluculuk İçin Yapılan Bir Toplantı

2.2. Aksakallı (Risipi)

Aşiret içinde saygınlık kazanmış, belli bir yaş düzeyine gelmiş, sözü dinlenen, çevresi tarafından güvenilir görülen, sorunlar karşısında danışılıp görüşü dikkate alınan, aşirette söz sahibi ve arabuluculukta başvurulan kişilere aksakallı denir. Türkmen Aşiretinde Kürtçe konuşulduğu için “aksakallı” kelimesinin Kürtçe karşılığı olan “Risipi” kelimesi de kullanılmaktadır. Aksakallı veya Risipi kavramı kişinin olgunluğuna, belli bir yaş düzeyine gelmesine dayandırılır. Kişinin yaşlı olması sözünün dinlenilmesinde ve söz sahibi olmasında önemli bir etkidir. Zaten aşiret içindeki aksakallılara bakıldığında hemen hemen hepsinin belirli bir yaş ortalamasına eriştiği ve yaşça olgun oldukları görülüyor.

“Karacadağ Türkmen Aşireti’nde aksakallılardan H.Hasan Kaya ve H.Abdülkerim İrim arabuluculuğun belkemiğini oluşturmaktadırlar. Karacadağ Türkmen Aşireti’nde arabuluculuk denilince en başta bu iki ismi dillendirmek mümkündür. Ancak, bunların dışında arabuluculuğa katkısı olan isimler de var. Örneğin, Karabahçe’de bilinen Şeyh Ali (Omeran ailesinden), Ondan sonra yine Karabahçe tarafından Hacı İzzettin Kızıoğlu, Gülce köyünden Ömer Gülice, Gürakar’dan Hacı Mustafa Yılmaz, Altınahır’dan Hacı Mustafa (Vefat etti), Çıkrık’ta çok önemli isimlerden olan Vehip Atsız gibi isimler arabuluculuğa katkısı olan isimlerdir. Arabuluculukta bilinen Şeyhler ise Şeyh Nurullah (vefat etti), Şeyh Ahmet (Karacadağ Şeyhlerinden), Şeyh Hikmet, Şeyh Cenap Gülpınar (vefat etti) ve oğlu Şeyh Kasım Gülpınar gibi isimler arabuluculukta bölgede bilinen ve saygınlık kazanmış şeyhlerdir. Günümüzde en etkin olanı ise Şeyh Hikmet’tir.”¹

¹ Nusret KAYA, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

Fotoğraf 2: Şeyh Hikmet Aydın

3. Arabuluculuk Örnekleri

Arabuluculuğun nasıl işlediğini görebilmek örneklerine bakabilmekle mümkündür. Buna göre, bu aşamada, bu örneklerin anlatılacağı son bölüme geçilebilir.

3.1.Kan Davalarında Arabuluculuk

Aşiret içinde ve farklı aşiretler arasında arabuluculuğu gerektiren sosyal sorunların en başında kan davaları gelmektedir. Bu davalar toplumsal sorun alanında aşiret için ciddi anlamda problem teşkil etmektedir. Bu problemin çözümü aşiret içinde ve aşiretler arasında olmasına bağlıdır. Eğer kan davası aynı aşiret mensupları arasında ise aksakallılar ve din adamları tarafından taraflar bir araya getirilerek arabuluculuğa gidilir. Kan davalarında arabuluculuk yoluyla Risipiler tarafından uygun görülen fidye verilir ve taraflar bir araya getirilip barıştırılır. Fidye kabul eden taraf bu arabuluculuktan sonra davanın peşine düşemez ve karşı tarafa bir zararda bulunamaz. Eğer fidyeyi alan taraf arabuluculuktan sonra aykırı bir davranışta bulunursa da can ve mal kaybının hepsinden sorumlu tutulur.

“Özellikle kan davaları arabuluculukla çözülmezse hiç çözülmez. Bu bölgede aşiretler arasında kan davalarının arabuluculuktan başka yolu yoktur.”¹

“Kan davalarında bir yerden sonra her iki taraf daha fazla kişinin ölümüne neden olmaktan korktukları için ve bir yerden sonra her iki tarafta sıkıldıkları için kendileri arabuluculuğa başvururlar. Zaten arabuluculuktan başka yolu ve çözümü de yoktur.”²

Eğer kan davası farklı aşiret mensupları arasında ise sorun olabildiğince ciddiye alınır. Çünkü bu durumlarda sadece birbirine zarar veren kişi veya aileler değil tüm aşiret mensupları olanlardan sorumludur. Kan davası aşiretler arasında olmasından dolayı kişi durumdan habersiz olsa bile aşiretin mensubiyetinden dolayı olanlardan sorumludur. Kişi olaya karışan kişi ve aileleri hiç tanımıyor ve bilmiyor olabilir, eğer aynı aşiret içinde ise durum kolektiflik içinde değerlendirilir ve aşiret mensubiyetine bakılır. Yani aşiretler arasında bulunan kan davasında arabuluculuktan önce aşiretin her ferdi durumdan sorumlu ve

¹ Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

tehlikededir. Bundan dolayı tehlikeye karşı önlemini almalıdır. **Örneğin, Karacadağ Türkmen Aşireti** ve **Bilkasman Aşireti** arasında geçen ve yıllarca süren kan davasında birçok kişinin ölümüyle sonuçlanan kan davası. Bu davada en son sadece aşiret mensubiyetinden dolayı bir çoban¹ öldürüldü. Bu çoban Çıkrık Köyünde tanınan Vehip Atsız'nın damadı idi. Bu çoban, hayvancılıkla uğraşan ve göçer olarak Viranşehir taraflarında Karacadağ Türkmen Aşiretinin sınırları dışında bir köyde geçici olarak ikametgah ettiği sıralarda öldürülmüştür. Alınan bilgilere göre bir gece Bilkasman Aşiretine mensup birkaç kişi gelip çobanın evini basmış ve çobanı evinde öldürerek kaçmışlardır. Bu olay bölgede ve aşiretler arasında çok konuşulmakla birlikte olayın gerçek bilgilerini o zaman olaya şahit olmuş Şaban Atsız'dan öğreniyoruz. Şaban², böyle bir olaya 15-16 yaşlarında şahit olmuş ve damadı gece vakti gözlerinin önünde öldürülmüştür...

Çobanın ölümünden sonra hem Türkmen Aşireti hem de yakın aşiretler bu davayı çözmek için harekete geçmiştir. Farklı aşiretlerden Risipilerin ve Din adamlarının katılımıyla gerçekleşen bu arabuluculuğun görüşmeleri günlerce sürmüş ve şu anda taraflar birbirine karşı temkinli davranmakla birlikte bu kan davası durdurulmuştur.

Tırkan ve Bilkasman Aşiretleri arasında uzun zaman devam eden ve farklı kişilerin ölümüne neden olan bir kan davası oldu. Bu dava en son Çıkrık'tan bir çobanın ölümü ile tam anlamı ile arabuluculuğa yansıdı. Yine o davada da biz vardık. Arabuluculuk ile bu davayı da yaptık ve şimdiye kadar da her iki taraf arasında bir sorun yok. Yani arabuluculuk yolu ile olmasaydı bu davanın kapanması mümkün değildi.³

Kan davaları bu bölgede ciddi sorunlar arasındadır. Çok farklı şekillerde ve farklı sebeplerden kaynaklı kan davaları görülür. Ancak en önemlisi de namus davalarının kan davasına dönüşmesidir. Bu türdeki kan davaları ciddi anlamda üzerinde durulması gerekir. Namus davalarındaki adam öldürmeye bakıldığında birçok defa birden fazla kişinin can kaybına neden olduğu görülmüştür. Hatta yeri gelmiş insanlar birbirinin soyunu kurutmaya çalışmıştır. Onun için namus davaları ciddi ve hassas konulardandır.⁴

Şanlıurfa'nın Siverek İlçesi'nde, Türkmen Aşireti'ne mensup iki aile arasında 6 ay önce kız kaçırma nedeniyle başlayan ve 2 kişinin ölümüne neden olan kan davası, barışla sonuçlandı. Aşiret reislerinin araya girmesiyle ikna edilen Kızıoğlu ve Taş aileleri, tekbirler eşliğinde el ele tutuşup, birlikte yemek yiyerek barıştıklarını ilan etti.

Geçen şubat ayında kız kaçırma meselesi nedeniyle aralarında husumet bulunan Kızıoğlu ailesi fertleri, Siverek'te 35 yaşındaki Ramazan Taş'ı öldürmüştü. Bu olayın ardından Taş Ailesi fertleri ise 3 ay önce 41 yaşındaki Enver Kızıoğlu'nu İstanbul'da silahla öldürmüştü. Kan davasının başka canlar almasını önlemek için kentin ileri gelenleri ile Türkmen Aşireti'nin önden gelen isimlerinden Nusret Kaya, iki aile arasında arabulucu oldu. Yapılan görüşmelerin ardından her iki aile de barışmayı kabul etti.⁵

Taş ailesi ile Kızıoğlu ailesi arasında bir kız kaçırma olayı oldu. Kızıoğlu ailesi Taş ailesinden kız kaçırdı. Daha sonra bu iki aile Siverek'te karşılaştı. Karşılaşınca taraflar arasında kavgaya çıktı ve kavgada kızın yakınlarından biri öldü. Olay can kaybına neden olunca daha fazla büyümesin diye araya girildi ancak can kaybı olduğundan olayı çözmek mümkün

¹ Ahmet İRGEN, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyordu

² Şaban, ATŞİZ, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Aksakallılardan Vehip ATŞİZ'in oğlu, Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Terk, İşçi

³ Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

⁴ Vehip ATŞİZ, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/kan-davasi-dualarla-sona-erdi-9575660> (13.05. 2016)

olmadı. Zaten kan davalarında olayı sığacağına çözmek çok kolay bir şey değil. Bir şekilde araya girilmiş olmasına rağmen husumet devam etti ve tam olarak arabuluculuk sağlanamadı. Husumet devam edince bu sefer Kızıoğlu ailesinden birisi İstanbul'da vuruldu. Vurulan kişide Siverek'te ilk olayda kavgaya karışanlardandı. Taş ailesi karşıdan bedel olarak birini öldürünce biraz daha sakinleştiler. Zaten kan davalarında durum böyle olunca arabuluculuk sağlamak daha kolay oluyor. Çünkü karşılıklı bir bedel verme durumu olduğunda taraflar sakinleşmeye başlıyor. Biz yine arabuluculuk yolu ile araya girdik. Araya girince de ilk olarak daha çok mağdur olan tarafı ikna etmeye çalıştık. Taş ailesinden hem kız kaçırıldığı için hem de ilk olarak onlardan can kaybı olduğu için başta Taş ailesini ikna etmeye çalıştık. Daha sonra da Kızıoğlu ailesini ikna etmeye gittik. Taş ailesi biraz daha mağdur olsa da Kızıoğlu ailesi de bir kayıp vermişti ve onları da ikna etmek gerekti. Sonunda iki tarafı da arabuluculuğa ikna edince çözüme gittik. Olayı en baştan ele aldık. Olayda hem kız kaçırma hem de kan davası vardı. En başta kız kaçırma olmasından dolayı kız kaçırmadan başladık. Kızı kaçıran kaçırdığı kızın ailesine bir bedel ödemesi gerekiyordu. Bu bedel ya para olacaktı ya da bir kızın berdel olarak verilmesi gerekiyordu. Kızı kaçıran kız kardeşini bedel olarak berdel yaptı. Kız kardeşini karşı tarafa verdi. Kız kaçırma olayı bu şekilde çözülmüş oldu. bu olaylarda bir kızın bedel olarak karşılık olarak berdel yapılması çözümü daha da kalıcı kılıyor. Berdel ile hem akrabalık bağları kurulmuş oluyor hem de kalıcı olarak tarafları birbirine bağlıyor. Kız kaçırma davasını bu şekilde kapattıktan sonra kan davasını çözmeye çalıştık. Olaydaki kan davasında da karşılıklı olarak birer kişi öldürüldüğü için birbirine bedel sayıldı ve kan bedeli olarak bir şey verilmedi. İki tarafta eşit şekilde bedel vermiş sayıldı ancak iki tarafında yetim çocukları olunca ona da bir çözüm aradık. Bu yetimlerinde mağdur olmaması için çözüme gittik. Her iki aile de kendi yetimleri için bir kan bedeli kadar para toplayıp yetimlerine verme kararı aldık. Kızıoğlu ailesi kendi yetimleri için aralarında para topladılar ve aynı şekilde Taş ailesi de kendi aralarında yetimleri için para toplayıp kendi yetimlerin geçimi için kendi tarafına bedel ödediler. Olay bu şekilde çözüme kavuşmuş oldu. Artık son olarak kesin barış için tarafları bir araya getirmek kaldı. Barış yemeği düzenleyip taraflar bir araya getirildi ve kesin barış sağlandı.¹

Fotoğraf 3: Taş Ailesi ve Kızıoğlu Ailesi İçin Yapılan Arabuluculuk

¹ Nusret KAYA, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

Hatırlıyorum yaklaşık otuz yıl öncesinde yine kan davasında arabuluculuğa katıldık. O davada aralarında bir husumet çıktı küçük bir tartışma kavgaya dönüşmüştü daha sonra işe askeriye katılmış ve askerlerden birisi arada yanlışlıkla birini vurmuştu. Adamı vurulan taraf askeriye şikâyet etmek yerine karşı tarafa ‘bu askerlerin gelmesine siz sebep oldunuz’ diyerek husumetti devam ettirdi. Daha sonra bu olay büyüdü ve birkaç kişinin ölümü ile sonuçlandı. Biz o zaman araya girdik yine ve yaklaşık otuz yıl öncesinde o zamanın parası ile kırk-elli bin civarı değerli bir para ile davayı yaptık.”¹ “Türkmen Aşiretinden Gürakar’da yine bir kan davası vardı. Okulda top oynayanlar arasında kavga çıkmıştı. Olay büyüdü bir kişinin ölümü ile sonuçlandı. Davayı 80 bine yaptırdık ve tarafları barıştırdık.”²

Kan davasına bir örnek olarak Mhemedi Heci’nin ölümü ve Sine Seydo’nun ölümünü gösterebiliriz. Bunların mensup olduğu Aşiret Çüfa Aşireti idi. Komşu köylerde oturuyorlardı. Aynı aşirete mensup olmalarına rağmen aralarında anlaşmazlık çıktı. Aslında başta çok ciddi bir sorun yoktu, iki taraf da birbirlerine karşı büyüklük, ağalık taslıyordu. Bu durum gittikçe sorun haline gelmeye başladı ve birbirlerine karşı kin besleme gittikçe arttı. Husumete dönüşen bu durum nedeniyle kavga çıktı önce Mhemedi Heci öldürüldü daha sonra da Mhemedi Hecinin tarafları komşu köyden Sine Seydo’yu karşılığında öldürdü. İki tarafın karşılıklı kayıpları ile devam eden husumet birkaç yıl sürdü. Birkaç yıl geçtikten sonra arabuluculuk ile sorunu çözüme gittik. Her iki taraftan da birer kişi öldürüldüğü için eşit oranda suçlu olduklarını düşünerek kimse kan bedeli vermedi. Husumetin çıkmasında iki tarafın eşit oranda suçlu olduğu kanısına vardık ve olayın büyümemesi için arabuluculuk ile bir araya getirip tarafları barıştırdık. Böylelikle sorun çözülmüş oldu.”³

Kejan ve Şeyhan Aşiretleri arasında bir kan davası olayı vardı. Kim gittiye aralarını yapamadı. En sonunda Türkmen aşiretinden biz arabuluculuk yolu ile gittik ve onların davalarını çözdük aralarındaki husumeti kaldırdık.”⁴

Karacadağ Türkmen Aşiretinin ileri gelenleri ve kanaat liderlerinin girişimleri sonucu sağlanan barış yemeğine iki aşiret mensupları dua ve salâvatlar eşliğinde tokalaşıp barıştı. Ceylanpınar ilçesinde Kejan Aşiretine mensup Tektaş ve Şeyhan Aşiretine mensup Tanış aileleri arasında 02.06.2009 tarihinde husumet nedeniyle kavga çıktı. Çıkan kavgada iki kişi ölmüş 1 kişide yaralanmıştı. Olayla ilgili 3 kişinin tutuklanması ile iki aile arasında kan davası başlamıştı. Daha fazla ölümlerin ve göçlerin yaşanmaması için Karacadağ Türkmen Aşireti’nin ileri gelenleri ve kanaat liderlerinin araya girmesi ile iki aile barışmaya karar verdi... Ceylanpınar’da 3 yıl önce medya gelen husumetin sona erdirilmesi için çaba gösteren Şeyh Hikmet Aydın, Türkmen Aşireti ileri gelenlerinden Abdülkerim İrim, H.Hasan Kaya ve daha birçok kişinin barış için çalıştıklarını, Müslümanlara husumetin yakışmadığını belirtti. Aydın, kan davasının 3 yıl önce park meselesi gibi basit bir anlaşmazlıktan dolayı meydana geldiğini hatırlatarak, cehalet olarak nitelenen bu kan davalarının artık bitmesi gerektiğini vurguladı.”⁵

¹ Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

³ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

⁴ Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

⁵ <http://www.karacadagturkmenleri.org/haber/133-karacadag-turkmenlerinin-girisimiyle-komsu-asiretlerin-kan-davasi-barisla-sonuclandi.aspx#.VzTMuYSLTIU> (12.05.2016)

Şeyhan ve Tırkanlar arasında bir kan davası vardı onların davasını yaptık. Türkmen aşiretinden birisi onlardan birini öldürmüştü, davayı arabuluculukla 125 bine yaptırıldı.¹

Hemedi Heci ve Hemko arasında yaşanan bir olay oldu. Hemko Hemdi Hecinin evine gidip geliyordu. Bazılar aralarını bozmak için olmadık bazı olumsuz şeyler söylediler. Birbirlerini birbirlerine karşı kışkırttılar. Gittikçe araları bozuldu. Onları birbirlerine karşı kışkırtanlar arada laf taşıyıp işi daha da sorunsal hale gelmesine neden oldu. Artık Hemedi Heci ve Hemko birbirlerine kin beslemeye başladı. Kin nefret ve düşmanlık baş gösterdiğinde sorun ciddileşti. Bir gün Hemedi Heci evinin önünden Hemko'nun geçtiğini görünce beslediği nefret ve kinle ata binip Hemko'nun arkasına düştü. Hemko'ya yetiştikten sonra Hemedi Heci Hemko'yu öldürdü. Hatta işin garip tarafı Hemedi Heci'nin dindar bir kişiliği vardı. Hemedi Heci Hemko'yu önce öldürüp sonra başını dizlerine koyarak ona bir yasin okuduktan sonra bırakıp kaçar. Bu olaydan sonra husumet başladı. Hemedi Heci damadını kızı ile evine alarak damadından Hemko'nun taraflarına karşı korumasını istedi. Damadı onun nöbetini tutuyordu. Hemko'nun tarafı damadını kandırarak, damadını yanlarına çekerek ondan Hemedi Heci'yi öldürmesini istediler. Damadı gizliden Hemko'nun tarafları ile görüşüp kayın babasını öldürmeye ikna oldu. Bir gün Hemko'yu koruyan damat kayın babasına karşı bir plan yapıp Hemedi Heci'yi öldürdü. hemedi Heci korunduğu silahla öldürülmüş oldu. öldürme sırasında damat kayın babasını odada öldürdü ve dışarıya kaçmaya çalışırken eşi yani Hemedi Heci'nin kızı eşinin babasını öldürüp kaçmaya çalıştığını görünce o da silahı çekip eşini öldürdü. olay sırasında hem Hemdi Heci hem de onu koruyan damadı evde aile içinde öldürülmüş oldu. İki de hiç beklenmedik şekilde hiç beklenmedik kişilerce hayatlarına son verildi. Olayın ardından Hemko'nun tarafı bir nevi istediklerine kavuştular. Kocasını öldüren kadın yani Hemedi Heci'nin kızı ise daha sonra başka biriyle ikinci evliliğini yaptı ancak ikinci eşi ise bu olaylardan dolayı öldürüldü. İkinci kocasının ölümü ardından kadın üçüncü evliliğini Şeyh Mihyedin ile yaptı. Fakat şeyh Mihyedin ciddi bir şekilde hastalandı ve yaşanan olaylardan bağımsız olarak sağlık sorunları nedeniyle hayatını kaybetti. Bu şekilde dört kişinin ölümüne yol açan bu dava bu dava karşılıklı bedellerle bu sonlandı.²

Demirci köyünde yakın akrabalar beraber mevsimlik işçiliğe gittiler. İşte iken amca çocukları tartışmış. Biri amca çocuğundan kız kardeşini kardeşi için istemiş. Amcasının oğlu da kız kardeşini vermek istemediğini söylemiş ve bu tartışma kavgaya dönüşmüş. Bu kavga bir cana mal oldu. Amca çocuğunu öldüren taraf hapse girdi. Hapse girmesi anlaşmazlığı bitirmedi. Biz yine olayın çözümü için arabuluculuğa gittik. Ölen çocuğun ailesine kan bedeli olarak beş yüz bin (500 bin TL) verdik ve öldüren tarafın babasını iki yıl memleketten celli ettik. Sorun bu şekilde çözüme kavuştu.³

Bundan yola çıkarak arabuluculuğu, Sosyal sorun alanında toplumsal bütünleşmeyi bozan ve aşiret içinde veya aşiretler arasındaki ilişkileri zedeleyen kan davaları için bir çözüm yöntemi olarak gösterebiliriz.

Kız kaçırma olayları anlaşmazlıkların en önde gelenlerindedir. Bu yüzden bu mesele ile ilgili de arabuluculuğa başvurulur.

¹ Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

² Vehip ATSIZ, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

³ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

3.2. Kız Kaçırmada Arabuluculuk

Arabuluculuğu gerektiren bir diğer önemli sosyal sorunda kız kaçırma olaylarıdır. Kız kaçırma aşiretler arasında bir namus meselesi olarak görülür. Bu durumlarda kız tarafı erkeğe veya erkek tarafına zarar verebilir. Arabuluculuğa gidene kadar erkek tarafı tamamıyla tehlikede olarak görülür. Genelde kızın kaçırıldığı ilk günlerde kavgalar veya karşılıklı olarak bir birini öldürme olayları ile karşılaşmak mümkündür. Kızı kaçıran erkek ve erkek tarafı zarar görebileceği gibi kaçan veya kaçırılan kız da tehlikededir. Namus davası olarak görülen kız kaçırma sorunun çözümünün tek yolu arabuluculuk olarak görülür. Arabuluculuğa gidilmeden davanın çözümü ve tarafların birbirinin peşini bırakması mümkün değildir.

Kız kaçırma durumunda taraflar arabuluculuğa gidince Risipiler ve sorunun büyüklüğüne göre din adamları bir araya gelerek sorunun çözümü için görüşülür. Kız kaçırma durumunda genelde iki yolla çözülür. Birincisi kız tarafına arabuluculuk görüşmelerinde uygun görülen miktarda paranın veya malın verilmesi ile çözüme gidilmesi. İkincisi ise mal veya paranın yanında erkek tarafından bir kızın kız tarafına **Berdel** edilerek çözüme gidilmesidir. Eğer berdel düşünülmüşse berdel edilecek kişi erkeğin ablası, kız kardeşi veya yakın akrabalarından seçilir. Uygun görülen kız berdel edilmeye karar verildikten sonra genelde kızın rızası alınmaz ve çoğunlukla böyle durumlarda kız istemese de berdel olarak verilir. Arabuluculukta kız kaçırma sorununa karşılık bu çözüm yolu aynı zamanda aşiretler arasında da geçerlidir. Berdel yapılan kız genelde kaçırılan veya kaçan kızın kardeşine, abisine veya babasına verilir. Bunların dışında kızın yakın akrabalarına verilenlerde görülmektedir.

Kız kaçırma davasında cezalar aynı değil. Neden aynı değil? Çünkü kızın durumuna göre değişir. Kızın bekâr olması, sözlü olması, nişanlı olması veya evli olmasına göre değişmektedir. Eğer kız bekâr ise nişan ve sözlü durumu yoksa ve kız isteyerek kaçmışsa bunun arabuluculukta cezası çok ağır değil. Diğer durumlar arasında en az cezası olan davalardandır. Ayrıca kızın isteği dışında kızın bekar olması durumunda zorla kaçırılması da var. Eğer bekar kız zorla kaçırılmışsa isteği ile kaçmasına göre ceza ağırlaştırılır. Ancak kız bekar değil de evli ise cezası çok ağırdır. Hele hele evli birisinin zorla kaçırma durumu varsa arabuluculukla en ağır cezaya gidilir. Örneğin Tırkanların bir kızı Kızıltepeli birisi ile kaçtı. Kız kaçtıktan sonra aileler gelip arabuluculuk için beni çağırdılar, bende gittim. Kız bekardı. Bunlar beraber çalışırken birbirini sevmişler. Ancak farklı sebeplerden dolayı evlenemedikleri için kendi aralarında anlaşıp kaçmışlar. Kız bir akşam köy öğretmeni gibi giyinip farklı bir köye giderek ben falan köyünü öğretmeniyim deyip onlardan annesinin ameliyat olacağını ve acilen merkeze gitmesi gerektiğini söyler. Köydekiler de buna inanıp yardım ederler ve kız arabayla ilçeye bırakırlar. Hatta öğretmendir diye ücrette istemezler. Kız ilçeye geçtikten sonra erkek arkadaşı ile anlaştığı gibi kaçır... olaydan sonra araya girip bu konuyu çözmeye çalıştık. Arabulucu olduğumdan her iki tarafta bir araya gelerek sözü bana bıraktılar ve sen nasıl uygun görürsen biz uyacağız dediler. Bende 40 bine uygun gördüm ve benim dediğimi her iki tarafta kabul etti. Sorunu bu şekilde çözüme kavuşturduk.¹

Örneğin yakın bir zamanda Tırkan Aşiretinden bir kız kaçtı. İki genç birbirine âşık olmuş ve erkek tarafı gelip kız babasından istemiş ancak babası bir türlü razı olmamış ve kızını vermek istemiyormuş. Kız en son çareyi sevdiğine kaçmakta bulmuş. Kız kaçtıktan sonra iki taraf içinde sorun oldu. Bu sorunu çözmek ve iki tarafı barıştırmak için yine arabuluculuğa gittik. Kaçma olayı öncesinde de kızın herhangi birisi ile evlilik ve nişan

¹ Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

durumu olmadığından dolayı bu davayı çözmek kolay oldu. Elli bin (50 bin TL) ile davayı yaptık iki tarafı barıştırdık.¹

Birkaç yıl önce evli bir kadının kaçma davasına katıldık. Kaçan da kaçırılan da evliydi. O davayı 120 bine yaptık. Dediğim gibi eğer evlilik durumu varsa kız kaçırma davaları ağır olur. Sadece para cezası ile sınırlı değildir. Mesela bu davada 120 bin alındıktan sonra evli olup kaçan kadını da erkeği de 'celli' (ömür boyu memlekete gelmesini yasaklama) yaparız.²

Demirci köyünden birisi Karabahçe Köyünden evli bir kadını kaçırdı. Bunlar beraber mevsimlik işçiliğe gitmişler ve orada birbirini tanımışlar. Kadın daha sonra kocasını bırakarak Demirci Köyündeki adamla kaçtı. Biz yine araya girdik. Sorunu çözmeye çalıştık. Hatta Şeyh Kasım da geldi. Şeyhle birlikte çözüm aradık. En son yüz elli bin (150 bin TL) kaçırma bedeli verildi ve kadını kaçıran kişi ve kaçan kadın memleketken celli edildi.³

Başka bir aşiretin mensubu bir kişi Türkmen Aşiretinden kız kaçırdı. Kız nişanlıydı. Risipi olarak araya girdik ve kız nişanlı olduğundan bu davayı 100 bine yaptık. Nişanlı olması ile bekâr olması arasında fark vardır. Nişanlı olunca cezası daha ağırdır. Eğer evlilik söz konusu ise dava kaçırma davalarından en ağır olanlardandır. Cezası ise çok ağır olur. Örneğin Karabahçe köyünden evli birisi aşiret içinde başka birisi tarafından kaçırıldı. Onu 150 bine yaptık artı olarak da ikisini **celli** (belli bir süre veya ömür boyu memlekette sürgün edilme) yaptık. Onlar ne olursa olsun ömür boyu memlekete gelemeyecekler. Şayet cezasına aykırı davranır memlekete gelme durumu olursa burada kim öldürürse öldürebilir. Kim öldürürse haksız sayılmaz ve onların kanının parası yoktur.⁴

Bizde bir kız kaçırma olayı oldu. Bizim akrabalar Karadeniz'e fındık toplama gittiler. Amcamın torunu bir evlilik yapmıştı. Bunlar fındık toplamaya gittiğinde amcamın torunu evli olduğu halde bir kıza âşık oldu. Bir süre sonra âşık olduğu kızı kaçırdı. Kızı kaçırmasıyla taraflar arasında ciddi bir husumete neden oldu. Amcamın torununun önceden evlilik yapmış olması sorunun daha da sorunsal hale getirdi. Olaydan sonra taraflar arasında sorun gittikçe büyüdü. Kan davasına dönüşmemesi için Türkmen Aşiret'in önemli arabulucularından olan aksakallılar (H.Abdülkerim İrim ve H.Hasan Kaya) araya girdi. Olayı çözüme kavuşturmak zordu ve gittikçe de zorlaştı. Kaçırılan kız tarafı kız karşılık berdel olarak bir kız istediler. Çocuğun berdel için kız kardeşleri veya ablaları yoktu. Tek çare amcalarından birisinin kızını berdel yapmasını kabul etmesiydi. Kız tarafı amcalarından bir tanesinin kızını istediler. Ancak berdel olarak istenilen kızın babası yanı çocuğun amcası bu teklifi reddetti ve ne olursa olsun kızını bu şekilde vermeyeceğini söyledi. Amcası bu isteği reddedince olay daha da çıkmaza girdi. Olayın ciddiyetini bilen çocuğun diğer amcası can kaybının yaşanmaması için sorunun çözüme kavuşturmak istemesi üzerine berdel olarak kızını vermek istediğini belirtti. Arabulucular ise sürekli iki tarafın isteklerini dinleyip çözüm arayışındaydı. bir amca kızını vermeyi kabul ettikten sonra arabulucular üç amcayla da ayrı ayrı görüşmeler yaptılar. Arabuluculara göre yaşanan olaya karşı sadece bir amcanın bedel vermesi adil olmazdı. Herkesin bir şekilde bedel vermesi gerektiğinin kanısındaydılar. Bu bedel gittikçe işi karmaşık hale getirdi. İlk önce bedel vermeyi kabul eden amcadan başlandı. Amcasının kızı kaçırılan kıza berdel olarak verildi. Daha sonra kızını kaçırılan kıza karşılık berdel vermek istemeyen amcasının kızını karşı tarafa berdel vermeyi kabul eden amcasının oğluna verildi.

¹ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

² Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

³ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

⁴ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

Diğer üçüncü amcası ise kızını kaçırılan kıza karşılık vermek istemeyip kızını kardeşinin oğluna vermesine karşın kının başlık barsını verdi. Yani kısaca 1. Amcası karşı tarafa kızını berdel yaptı. 2. Amcası kızını berdel yapan kardeşinin oğluna kızını verdi ve 3. Amca ise 2. Amcaya kızına karşılık başlık parası verdi. Bu şekilde arabulucular bedel verme konusunda adil olaya ve olay can kaybına neden olmadan aradaki husumeti ortadan kaldırma yoluna gittiler. En son arabulucular tarafları bir araya getirerek barışla olayı noktalandılar.¹

Arabuluculukta tarafların birbirine para vermesi çok yaygındır ancak her zaman sadece para ile de yapılmaz. Örneğin taraflar kız kaçırma bir miktar paranın yanında erkek tarafı kız tarafına kız veya silah verebilir. Özellikle kız kaçırma davalarında ve kan davalarında eğer olay sırasında silah kullanılmışsa arabulucular haksız tarafın kullandığı silahı alıp mağdur olan tarafa verebiliyor. Bu durumda silahta bir bedel olarak sayılıyor. Örneğin aşiret içinde birisi kaçtı. Kız kaçırma davası olarak katıldık davayı bir silah ve 50 bine yaptırдық. Çünkü kızı kaçırdığı sırada o silahı kullanmıştı ve silahı zorunlu olarak karşı tarafa verdi.²

Yine Tırkan Aşiretinde bir kız kaçırma olayı oldu. Aynı köyde oturan iki kişi birbirine âşık oldu ve erkek tarafı kız istemelerine rağmen kızın babası kızını vermedi. Daha sonra da kızın babası kızını zorla başka birisi ile evlendirdi. Kıza âşık olan çocukta bir süre sonra başka birisi ile ilk evliliğini yaptı. Aradan birkaç yıl geçti her ikisinin de çocukları oldu. Daha sonra bunlar beraber mevsimlik işçiliğe gittiler. Mevsimlik işçilikte her ikisi de aynı ırgat içinde bulunmaktaydı. Çocukları olmasına rağmen aralarında gizlice eski aşklarını devam ettiriyorlarmış. Bir gün her ikisi de ortadan kaybolur. Saatler sonra durumun farkına varan ırgat onları aramaya başlar ancak ikisini de bulamazlar. Beraber kaçan evli âşıklar gider polise sığınır ve durumu anlatarak isteyerek birbirine kaçtıklarını söylerler. Kadın çocuğunu kundakta bıraktığını belirterek eşinin bu durum karşısında her an bulup öldürebileceğini ve korunması gerektiğini dile getirir. Aynı köyden ve yakın akraba olan taraflar arasında yaşanan bu olay ciddi bir sorun haline geldi. Bu durum karşısında arabuluculuğa gittik ve bu davayı yüz atmış bin'e (160 bin TL) ve kaçan tarafların celi edilmesi şartı ile yaptık. Bu olayın arabuluculuğuna Şeyh de katıldı. Bu dava zor bir dava idi; çünkü evli kadının kaçması bekâr ve nişanlı birinin kaçma durumundan daha ağır ve zordur. Bu nedenle şeyhin katılması sorunu çözmesinde çok önem taşıdı.³

Bizim köyden Tırkan Aşiretine mensup olan Hesi Mısto'nun oğlu Heci Hemi'nin kızını kaçırdı. Bu kaçırma olayı aralarında sorun oldu ve arabuluculuk ile davasını yaptık. Elli beş bin (55 bin TL) ve bir silahı kaçırma bedeli olarak kız tarafına verdik, tarafları barıştırdık bu şekilde olay kapanmış oldu.⁴

Bizim akrabalar arasında bir kız kaçırma olayı oldu. Her iki taraf da yakın akrabadır. Kaçırma olayından önce evlilik dışı bir ilişkinin olduğu söylendi. Hem olayın olması hem de bu söylentiler sorunu iyice derinleştirdi. Daha sonrasında arabuluculuk yolu ile çözüm aradık. Kızın babasına 15 bin TL verdik ve kız kaçırmanın küçük kız kardeşini kaçırılan kızın amcasına bedel olarak berdel yaptık. Bu şekilde barıştırdık.⁵

Kız kaçırma davalarının çözümü kan davalarına benzer olarak aşiret içi veya aşiretler arası olmasına bağlı olarak değişir. Sadece kız kaçırma veya kan davalarında değil

¹ Derviş AYZAZ, 27 Yaşında (2016 yılı), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi Asiçayır Mezrasında ikamet Ediyor, Öğretmen

² Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

³ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

⁴ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

⁵ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

arabuluculuğu gerektiren tüm ilişkilerde aşiret içinde olması sorunun çözümü için daha kolaydır. Aşiretler arasında olan sorunlar çok farklı sorunları doğurabileceği gibi sadece soruna karışan taraflar veya aileler sorumlu tutulmaz yukarıda da anlattığımız gibi aşiretin mensubiyetine bakılır. Buda sorunun çözümünü zorlaştırdığı gibi sosyal bir kargaşaya sebebiyet vermektedir.

Yakın bir zamanda Tırkan ve Çüfa Aşireti arasında bir kız kaçırma olayı oldu. Kız Tırkan Aşiretine mensuptu. Çüfa Aşiretine mensup birisi kızını kaçırdı. Aralarında bir aşk yaşıyorlarmış ve kız tarafı da kızını başkasına vermek istemiş, en son kızın ailesi kızını Tırkan Aşiretinde birisi ile nişanlandırdı. Kızda Çüfa Aşiretine mensup olan sevdiği adama kaçtı. Arabuluculuk yolu ile davayı yaptık. Yüz bin ile (100 bin TL) davayı yaptık. Elli bini kızın ailesine elli bini de kızın kaçmadan önce nişanlandığı kişiye verdik. Sorunu bu şekilde çözdük.¹

Sefa Aşireti'nden birisi Karakeçi Aşiretinden bir kızını kaçırdı. İki genç birbirlerine âşık olmuş. Kızını vermeyince adamda kızını kaçırmış. Olaydan sonra bu durum aşiretler arasında anlaşmazlığa neden oldu. Farklı aşiretler arasında olunca sorunun ciddiyeti daha da fazla oluyor. Arabuluculuk ile aksakallı olarak davaya gittik. Kırk bin (40 bin TL) ile davayı yaptık ve tarafları barıştırdık.²

Örneğin çıkırıktan Hemed Nurinin oğlu Aşiretin içinde Sımali Kabilesine mensup bir kızını kaçırdı. Kızını kaçıran adam önce evliydi. Kızını kumaya getirdiği için karşı tarafın tepkisini daha da çekti. Sorunun çözümü için arabulucular olarak gittik davayı on beş bin (15 bin TL) kaçırma bedeli ve bir kızını bedel olarak berdel yaptık. Bu şekilde tarafları bir araya getirerek barıştırdık.³

Yine eski köyde bir kız kaçırma davası vardı onların davalarına girdik. Arabuluculuk yolu ile kaçırılan kıza karşılık 40 bin alarak tarafları barıştırdık.”⁴ “Türkmen Aşiretinde kendi aralarında bir kız kaçırma davası vardı. Kız isteyerek kaçmıştı. Kız kaçtıktan sonra aralarında sorun oldu ve kavgaya dönüştü. Bu davayı 57 bine yaptık. Kaçırılan kıza karşılık erkek tarafı kız tarafına 57 bin verdi o şekilde barıştırdık.”⁵ “komşu köyümüzde kız kaçırma davası oldu şeyhle birlikte katıldık ve 45 bine davayı yaptık.”⁶

Örneğin yakın bir zamanda Tırkan Aşiretinden bir kız kaçtı. İki genç birbirine âşık olmuş ve erkek tarafı gelip kızını babasından istemiş ancak babası bir türlü razı olmamış ve kızını vermek istemiyormuş. Kız en son çareyi sevdiğine kaçmakta bulmuş. Kız kaçtıktan sonra iki taraf içinde sorun oldu. Bu sorunu çözmek ve iki tarafı barıştırmak için yine arabuluculuğa gittik. Kaçma olayı öncesinde de kızın herhangi birisi ile evlilik ve nişan durumu olmadığından dolayı bu davayı çözmek kolay oldu. Elli bin (50 bin TL) ile davayı yaptık iki tarafı barıştırdık.⁷

¹ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

² Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

³ Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

⁴ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

⁵ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

⁶ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

⁷ Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

Kız kaçırma olaylarından bir tanesi de yine bizim köyde yaşanan bir olayı hatırlıyorum. Köyde bir adam bizim köyün mezrasında oturan bir kıza âşık oldu. Onu çok istiyordu ama başlık parasını verebilecek güçte değildi. Onun yerine adam kendi abisinin kızını kendine berdel yaparak sevdiği kızla evlendi. Adam sevdiği kıza kavuştu ancak asıl sorun berdel yaptığı kızın evliliğinde başladı. Berdel yapılan kız isteği dışında evlendirildi ve eşi ile sorun yaşamaya başladı. Bir süre sonra eşi gidip bir kız kaçırdı ve kaçırdığı kıza kuma olarak getirdi. Daha sonrasında kadın aile içinde ciddi problemlerle karşılaştı. Kocasını bütün ilgisini ve sevgisini kaçırdığı ikinci eşine veriyordu. Aynı zamanda şiddete çok maruz kalıyordu. Kadın duruma dayanamayınca eşine “madem böyle yapıyorsun, üstüme kuma getirdin ve bana rahat vermiyorsun fırsat bulursam bende kaçırım” diyordu. Olay bu şekilde devam edince kadın bir gün köydeki tanıdığı bir gençle karşılaşır ve ona bir yere gittiğini ancak tek başına gitmesi uygun olmadığını ve oraya kadar eşlik etmesini ister. Genç bunu kabul eder ve kadının gitmek istediği yere kadar eşlik eder. Gittikleri yere vardığında kadın onu kaçırmamasını ister. Genç adam durum karşısında şaşırır. Hatta kadın “ikimiz beraber kaçtık, ben seninle şu anda kaçmış bulunmaktayım çoktandır bizi arıyorlardır, eğer kocam görürse zarar verebilir. Onun için uzaklara gidelim evlenelim” der. Genç bu olay karşısında kıza alıp uzak bir köye gidip yerleşir ve orada evlenirler. Gittikleri köyde artık yer edinirler ve hayatlarını bu köyde sürdürmeye devam ederler. Uzun bir süre geçtikten sonra eski kocasının tarafları tanıdıkları genç bir adamla anlaşır gidip kadını öldürmelerini isterler. Genç adam aralarında anlaşmış oldukları koşullar çerçevesinde kadını öldürmeye karar verir. Silahını alıp kadının bulunduğu köye gider bir süre durumu gözler ve kadını öldürmek için fırsat kollar. Bir gün kadın tarlaya giderken yol üstünde fırsat bulan adam kadına ateş ederek kadını öldürür. Daha sonra olay yerinden kaçır. Bir süre kaçır gezen adam yakalanır ve hapse düşer. Namus davası olduğundan pek davacı olan olmaz. Genç adam bir süre hapis yattıktan sonra bırakılır. Kadının onu kaçırmaması için ikna edilen genç ise kadının zoru ile olaya karıştığı için affedilir ve köyüne geri getirilir.¹

Bir kız kaçırma olayı oldu. Kaçırılan kız birine âşık oldu. Ancak amcasının oğlu kızla evlenmek istiyordu. Kız amcasının oğlunu istemediği için bir gün zorla kıza kaçırıldı. Kızı kaçırmamasına rağmen kız onu kabul etmedi. Hatta kız istemediği için zorla kaçıran amcasının oğlu ile gerdeğe girmedi. Amcasının oğlu onu kaçırdıca farklı bir köye götürmüştü. Kız gittiği eve ilk olarak “bu adam beni zorla kaçırdı. Kendi isteğimle kaçmadım ve beni kaçıran adam suçludur. Eğer siz bunun benimle gerdeğe girmesine izin verirseniz bu davada ondan önce sizden davacı olurum” diyerek çocuğun onunla olmasını engelledi. Bir süre sonra kızın ailesi gitti kıza aldı geri getirdi. Kız bir yıl evinde kaldı. Bir yılı tamamlandıktan sonra bu sefer kız kendi isteği ile başından beri sevdiği, âşık olduğu adama kaçtı. İkinci kaçırma olayında kızın ailesi kıza geri getirmedi. Kız sevdiğine kavuşunca artık davayı yaptılar. Şuanda hatırlamıyorum ama kıza bedel olarak iyi bir başlık parası verildi ve olay kapandı.²

Kız kaçırma, namus davası olarak görüldüğü için kan davalarından sonra aşiret içinde veya aşiretler arasında en çok kavga ve ölümlere neden olan sosyal sorunlardandır. Tarla sınırları da önemli çatışma alanlarından olduğundan arabuluculuk konularına girmektedir.

3.3. Tarla sınırlarında anlaşmazlıklar ve arabuluculuk

Tarla sınırlarındaki anlaşmazlıklar komşu aşiretler arasında görülmeyle birlikte genelde aşiret içinde görülen ve arabuluculuğu gerektiren bir sorundur. Bu anlaşmazlık çok farklı şekillerde görülmeyle aşiret içinde temel olarak üç şekilde görülür. Birincisi, miras

¹ Hacire KAYA, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Ev Hanımı

² Hacire KAYA, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Ev Hanımı

yoluyla paylaşılan tarlaların, arsaların sınırlarındaki anlaşmazlıklar. İkincisi, aynı köyde yaşayanların tarla sınırlarındaki anlaşmazlıklar. Üçüncüsü, komşu köylerdeki tarla sınırlarında ortaya çıkan anlaşmazlıklar. Bu üç nedenin farklı boyutları bulunmakla birlikte son iki nedenin temelinde de yine birinci neden yani miras yoluyla paylaşılan arsalar bulunmaktadır. Aynı köyde yaşayan kişiler arasında çıkan anlaşmazlık mutlaka geçmişteki miras paylaşımına dayanır. Aynı zamanda tapusuz arsa kullanımı yaygınlık göstermektedir. Bu da anlaşmazlığın bir diğer önemli nedeni olmaktadır. Yakın tarihe kadar çok yaygın olan tapusuz arsa kullanımı günümüzde ciddi anlamda azalma göstermiş ancak hala tapusuz arsa kullanımı görülmektedir. tapusuz arsa kullanımında kişinin tarlanın sahibi olması ve tarlanın sınırı hakkında resmi hiçbir belge bulunmamaktadır. Tarla sınırı ve kişinin tarla sahibi olması miras yoluyla köylüler tarafından bilinmesiyle belirlenmektedir. Bir anlaşmazlık çıktığında “benim dedem burayı yıllarca ekmiştir ve köylüler buna şahittir”, “biz doğduğumuzdan beri burası bizim, ecdadımızdan mirastır. Burası bizindir ve hem bizim köy hem de komşu köylüler bilir” gibi söylemlere bu anlaşmazlık durumlarında rastlamak mümkündür.

Böyle sorunlar karşısında çözüm olarak genelde Risipiler olaya müdahil olur ve arabuluculuğa gidilir. İlk önce anlaşmazlığın nerede ve nasıl çıktığı belirlenir. Daha sonra anlaşmazlık çıkan tarla sınırlarında resmi bir tapunun olup olmadığı varsa kime ait olduğuna bakılır. Resmiyeti bulunmayan tarla sınırlarında ortaya çıkan anlaşmazlığı gidermek için köylüler toplanır ve geçmişte o tarlanın kimin kullandığına, anlaşmazlığa giren tarla sahiplerinin miras aldıkları tarlanın miras alınmadan önce köylüler tarafından nasıl kullanıldığına bakılarak karara gidilir. Yaşlı kişilerin bu konudaki bilgileri dikkate alınan ilk kaynaklardır. Arabulucular bu kaynaklardan yola çıkarak sorunun çözümüne giderler.

Dokuz kişinin ölümüne neden olan tarla sınırlarında ortaya çıkan bir anlaşmazlık oldu. Tarla sınırlarında anlaşmazlık ile başlayan sorun taraflar arasında gittikçe büyüdü. Bir süre sonra bu anlaşmazlık silahlı kavgaya dönüştü ve silahlı kavgalarda nadir görülen bir olay oldu. Silahlı kavga sırasında bir mermi bir kadına isabet etti ve olay kan davasına dönüştü. Bu davada kadın tarafı kadının ölümüne sebep olan kişinin ölüme layık olduğu söylendi. Bu düşünce ile kadın tarafı özellikle onu hedef alarak kadını öldüren kişiyi karşılık olarak öldürdü. Kin ve düşmanlık devam etti. Bir süre sonra bir kişi namaz özerinde öldürüldü. Daha sonra bir gece biri öldürüldü. Bu karşılıklı öldürme devam etti ve iki kişi koyun sürüsü içinde öldürüldü. Silahların konuştuğu bu anlaşmazlık dokuz kişinin canına mal oldu. Tek çere arabuluculuğa gitmekti. Artık arabulucu olarak müdahale ettik. Sorunun çözümü için taraflarla görüştük. İlk olarak kimin öldürdüğü belli olan başta öldürülen kadın ve karşılık olarak öldürülen adamın kanı birbirini tamamlamış olarak görülüp ikisi birbirine bedel sayıldı. Onun dışında üç kişi yine kimin tarafından öldürüldüğü bilindiği için iki kişinin kanı birbirine karşılık olarak bedel sayıldı ve diğer ölümü bilinen kişinin de öldüren taraftan kan bedeli alınması şartı konuldu. Geriye kalan Dört kişi ise kimin tarafından öldürüldüğü bilinmediği için onların kanlarına karşılık herhangi bir bedel verilmediği gibi herhangi bir yaptırım uygulanması doğru görülmedi. Arabulucular bu şekilde olayı uygun görüp taraflarla ayrı ayrı görüştü. Fakat daha sonra taraflarda bu konuda ayrılıklar görüldü ve arabulucular bir çıkmaza girdi. Bu olayın arabuluculuğunda verilen kararlarda tarafların kabul görmediği konu gece öldürülen dört kişinin kan bedeli idi. Her taraf gece ölümlerindeki bilinmezlik konusunda bir kesinlikle uzlaşamadılar. Bunun üzerine arabulucular olarak verdiğimiz kararda bir türlü olayı sonuçlandıramadık. Bu husumet devam etmekte ve arabulucular daha kesin sonuca varmamış bulunmakta. Tarafların kabulünü sağlayacak bir karara ulaştıklarında sorun tekrar görüşülecek.¹

¹Vehip ATŞİZ, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

Dedemin köyde bir tarlası var. Tanıdıklarımızdan birisi tarlanın yakınında oturuyor. Tarlanın başına bir ev yaptırmaya çalıştılar. Tarlanın başına ev için temel attılar. Daha sonra dedem orda ev yaptırmaması için rica etti. Tarlanın başında ev yaptırmamasının doğru olmadığını söyledi ama ev yaptırmak isteyen ev konusunda çok ısrar etti. Dedem birkaç defa uyardı ancak dedemi dinlemedi. Temeli bitirmeye doğru amcam oraya gitti ve uygun bir şekilde durumu izah etmeye çalıştı. Amcam gidince onlar ailece amcamı dövdüler. Amcamın kafası kırıldı. Bunun üzerine diğer amcalarım gitti ve olay ciddi bir kavgaya dönüştü. Karşıdan birinin burnu kırıldı ve olaya karışan iki-üç kişinin de kafası kırıldı. Durumu gören köylüler araya girdiler. Daha sonra arabulucular hemen müdahale etti. Arabuluculardan H.Hasan Kaya, H.Abdülkerim İrim ve Vehip Atsız araya girdiler. Tarlanın başında evin yapılması konusunda karşıdakilerin haksız olduğu kanaatine varıldı ve bu doğrultuda yapılan temel iptal edildi. Onun yerine evin yapılması için daha uygun bir yer seçildi ve oraya yeni temel atıldı. En son her iki taraf bir araya getirilerek barıştırıldı. Bu şekilde sorun daha fazla büyümeden çözüme kavuştu.¹

Örneğin Keja Aşireti ve Şeyha Aşireti arasındaki anlaşmazlık. Tarla sınırlarında anlaşmazlık oldu ve bu anlaşmazlık ciddi bir sorun haline gelince kan davasına dönüştü. Bu anlaşmazlık nedeniyle Şeyha Aşireti mensupları Keja Aşireti'nden iki kişi öldürdü. Olayın başlangıcı da, bir taraf dedi "bu benim tarlam" diğer taraf dedi "bu benim tarlam" derken bu anlaşmazlık kavgaya dönüştü ve iki kişinin canına mal oldu. Sorunun daha fazla büyümemesi adına araya girdik ve taraflar arasında arabuluculuğa gittik. Arabuluculuk yolu ile öldürülenler için her birinin kanına karşılık İki yüz bin (200 bin TL) ile çözüme gittik ve aradaki husumeti bu şekilde kaldırarak iki tarafı barıştırmış olduk.²

Tarla sınırlarındaki anlaşmazlık ve bu anlaşmazlığın kan davasına dönüşmesine örnek bir olay da Şeyhanlar Aşireti ve Tırkan Aşireti arasında yaşandı. Bir tapu sorunu yaşandı. Şeyhan Aşiretine mensup bir kişi tapu çıkarttı. Tapuyu çıkartması ile Tırkan Aşiretine mensup birisi buna itiraz eder. Tarlanın kendisine ait olduğunu söyler ve tapuya aldığı tarlayı haksız yere tapuladığını söyler. Bu anlaşmazlık büyüdü ve Tırkan Aşireti'ne mensup kişi Şeyhan Aşiretine mensup kişiyi öldürdü. Suçlu kişi hapse girdi ancak hapiste olmasına rağmen anlaşmazlık devam etti. Biz bu sorunun çözümü için arabuluculuk yolu ile araya girdik. Kan bedeli olarak yüz otuz bin (130 bin TL) Şeyhan Aşiretine verildi. Daha sonra tarafları bir araya getirdik ve barıştırdık. Suçlu olan kişi de hala hapiste. Olay bu şekilde kapandı.³

Tarla sınırlarında çıkan anlaşmazlıklardan son yıllarda ortaya çıkan ve nadir görülen gittikçe yaygınlık kazanan bir önemli sorun da; yeni tapuya geçirilen tarlalardır. Kişi tapuya aldığı tarla ne kadar resmiyete geçirilirse de tapusuz arsa kullanımından kaynaklı olarak anlaşmazlıklar ortaya çıkabiliyor. Bu durumun söz konusu olması durumunda da yine arabuluculuğa başvurulur.

Tarla sınırlarında olduğu gibi komşu köy anlaşmazlıkları da çok görülen sorunlardandır. Bunda da arabuluculuğa başvurulur.

3.4. Komşu köylerde Ortaya Çıkan Anlaşmazlıklar ve Arabuluculuk

Komşu köylerde ortaya çıkan anlaşmazlıklar son yıllarda artış göstermektedir. Aşiretler arasında çok sık görülmeyen bu sorun genelde aşiret içinde karşılaşılan bir sosyal sorundur. Son yıllarda artış göstermesinin sebebi ise nüfus artışıyla ile yerleşim alanlarının

¹Mehmet İŞIKRIK, 20 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Üniversite Öğrencisi

²Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

³Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

genişlemesi ve yakın tarihte tapuya geçirilen arsalar. Resmiyetsiz olarak kullanılan arsalar ve köy sınırlarının resmiyette tam olarak belirgin olmaması bu anlaşmazlıkları derinleştirmektedir. Yakın tarihlerde tapuya geçirilen yerlerin köylüler tarafından kullanıldığı gibi geçirilmemesi veya kişinin gizli olarak komşu köyün sınırları içerisinde arsayı tapuya geçirilmesi sonucunda ciddi problemlerle karşılaşılabilir.

Yakın bir Türkmen köyünde komşu köylerle bir arazi anlaşmazlığı vardı. Kavgaya dönüştü. Kan davasına dönüşmeden araya girdik. Kavgada her iki tarafta zarar görmüştü. Her iki tarafın karşılıklı olarak zarar gördüğünden bir araya getirip barıştırmakla sonuçlandı. Şu anda iki tarafta verdiğimiz karar doğrultusunda hareket ediyorlar. Eğer arabuluculuk olmasaydı olayın bu şekilde kapatılması mümkün değildi ve kan davasına dönüşüp büyüyeceği kesindi.¹

Üç yıl öncesinde Türkmen Aşiretinin köylerinden olan Akyurt Köyünün komşu köyleri ile yaşadığı sınır problemi buna örnek olarak verilebilir. Söylemez muhtarlığına bağlı Akyurt köyünün muhtarı gizliden anlaştığı kişilerle komşu köylerin sınırlarında bulunan ve tapusuz olarak kullanılan arsaların gizliden tapuya geçirilmesiyle anlaşmazlıklar çıkmıştı. Bu durumun anlaşılmasıyla birlikte komşu köyler ile Akyurt köylüleri arasında anlaşmazlık ilerledi. Aralarında gittikçe ilerleyen anlaşmazlık Siverek merkezde alışverişe giden köylüler arasında silahlı kavgaya neden olmasıyla sorun hukuksal yargıya taşındı. Muhtarın ceza evine girmesi ile ortalık biraz yatışsa da birkaç gün sonra bu anlaşmazlıklar yine silahlı kavgaya dönüştü. Aralarındaki bu anlaşmazlığa çözüm arayan Akyurt köylüleri ve komşu köydekiler Aksakallılardan olan Hacı Hasan Kaya ve Hacı Abdülkerim İrim' den arabuluculuk için yardım istediler. Bu talep sonucunda yapılan görüşmelerle arabuluculuğa gidilmiş ve hukuksal yargının olmasına rağmen çözüme kavuşturulamayan sorun can kaybına neden olmadan arabuluculukla çözüme gidilmiştir. Hala gerçek anlamda barışık durmayan köylüler arabuluculuktan sonra kavga etmeyi bırakmış ve arabuluculuğa aykırı davranışlar göstermekten uzak durmuşlardır. Sorun kökünden çözülmesi de can ve mal kaybına neden olabilecek düzeye getirilen sorun çözüme kavuşturulmuştur. Bu da arabuluculuğun aşiret içinde sosyal sorunlar bağlamında ne kadar etkili ve gerekli olduğunu göstermektedir.

Keja Aşiretinde komşu köyler (İleri Köyü ve Avurtepe) arasında bir anlaşmazlık ortaya çıktı. İki komşu köy arasında tarla sınırlarında bir anlaşmazlık çıktı. Her iki taraf bir türlü köylerin tarla sınırlarında anlaşamadılar. Bu anlaşmazlık gittikçe sorunsal hale geldi. Bu anlaşmazlık kavgaya dönüştü ve önce Avurtepe Köyünden bir kişi öldürüldü. Daha sonra olay büyüdü ve İleri Köyünden dört kişi birden öldürüldü. Büyük bir kan davasına dönüştükten sonra dört kişiyi öldüren taraf çareyi kaçmakta buldu. Onlar İstanbul'a yerleştiler. Arabulucu olarak gittik. Kaçan taraf çok kişinin ölümüne sebep olduğu için onları buradan celli ettik ve bir daha buraya gelmemeleri şartı ile olay kapandı.²

Komşu köylerdeki tarla sınırlarında anlaşmazlığa bir örnek de bu günlerde görüldü. Karakeçi Aşiretinde iki komşu köy tarla sınırlarının anlaşmazlığından dolayı kavga ettiler. Her iki taraftan birer kişi kavgada öldü. Aralarındaki bu anlaşmazlık gittikçe artınca biz müdahale ettik. Yine Tırkan Aşireti arabulucuları olarak gittik ve sorunu çözmeye çalıştık. Her iki taraftan da birer kişi öldürüldüğü için eşit oranda suçlu olarak gördük. Her iki tarafın kaybı

¹Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

²Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

birbirini dengelemiş oldu artı olarak bir bedel verilmedi. İki tarafı arabuluculuk ile barıştırdık olay sona erdi.¹

Hırsızlık olayları anlaşmazlık konularından olduğu için bu hususla ilgili de arabuluculuğa sıklıkla başvurulur.

3.5. Hırsızlık Olaylarında Arabuluculuk

Aşiretin geçim kaynağı, günümüzde mevsimlik işçi gibi farklı bir boyut kazanırken genel itibariyle tarım ve hayvancılıktır. Geçmişte görülen hırsızlık olayları da bölgedeki geçim kaynağına göre görülmüştür. Özellikle hayvanların çalınması olayları sıkça rastlanılan hırsızlık olaylarından. Bu hırsızlık olayları aşiret içinde görüldüğü gibi aşiretler arasında da görülmektedir. Örneğin, Türkmen Aşiretine mensup ve Risipi'lerden Hacı Mustafa Kaya'nın geçmiş yıllarda keçi sürüsünün yarısının Bılkasman aşiretine mensup olanlar tarafından çalınması olayı yıllarca konuşulan bir hırsızlık olayıdır. Bunun gibi görülen hırsızlık olayları aşiretler arasında ciddi sorunlara yol açabilecek sorunlardandır. Bu durumda arabuluculuk farklı aşiretlere mensup aksakallılar ve din adamları tarafından gerçekleştirilir.

Gerek aşiret içinde olsun gerek aşiretler arasında olsun hırsızlık olaylarında hırsızlığı yapan kişilerin ortaya çıkarılması için şeyhler ve Risipiler bir araya gelerek görüşürler. Görüşmeler sonucunda hırsızlık olayında şüpheli olan kişiler uygun görülen bir yerde toplanır. Şüpheli kişiler bir araya toplandıktan sonra şeyh tarafından bir sorguya çekilerek yemin ettirilir. Şeyhin yemin ettirmesi ve sorguya çekmesi ile hırsızlık yapan kişi ortaya çıkartılmaya çalışılır. Şüpheliler arasında hırsız tespit edilirse asıl arabuluculuk safhasına geçilir ve gerekirse hırsızlık yapan kişi misliyle çaldığı mala karşılık para veya ona karşılık gelecek şekilde hayvan veya arsa verir. Eğer şüpheliler arasında hırsız çıkmazsa onların dışında şüphelenen kişiler aynı yöntemle bulunmaya çalışılır. Eğer ilk aşamada hırsız bulunmadıysa farklı zamanlarda bir araya gelinerek dava devam eder. Bu bazen aylarca veya yıllarca sürebilir.

Hırsızlık olaylarında arabuluculuğa gidildiğinde temel şey caydırıcılık olmalıdır. Örneği biri birinin bir koyununu çalsa bedel olarak bir koyuna üç koyun alınır. Örnek vermek gerekirse bizim köyden bir adam (M. Halil) birisini koyunlarını çaldı ve onun çaldığı tespit oldu. Olay sorunsal bir hal alınca biz arabulucular ve köy imamı araya girdik. Hem bu hırsızlık olayını çözmek hem de bu olayların tekrarlanmaması için bir çözüm düşündük. Ve sonuç olarak hırsızlık olaylarında temel çözüm bir koyuna üç koyun bedel verme usulünü getirdik. Bu usulü bu hırsızlık olayında uyguladığımız gibi daha sonraki hırsızlık olaylarında da uyguladık. Bu çözüm hırsızlık olayların tekrarlanmamasında ciddi bir caydırıcılık içerdiği için böyle benzer olayların sık olarak yaşanmamasını sağladı.²

Çüfa Aşireti Mensupları Küra Aşireti'nden birini öldürdü. Sorun bir hırsızlık olayından dolayı başladı. Öldürülen kişi hırsızlık yapıyordu. Onu öldüren kişi onu hırsızlık sırasında suçüstü yakalamış. Kendi malını korumak için hırsızlık esnasında öldürmüştü. Olay ciddi bir sorun haline geldi. Mesele çok büyüdü. Başka kişilerin canına mal olabilecek şekilde ciddileşti. Arabuluculuğa gittik. Şeyh de geldi ve beraber davaya gittik. Kan bedeli olarak altı yüz bin (600 bin TL) öldürülen kişinin ailesine verildi. Kan bedeli kabul edilince tarafları barıştırdık ve olayı bu şekilde sonuçlandırıp başka kişilerin ölmesini engelledik.³

¹Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

²Vehip ATSIZ, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

³Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

Aşiret içindeki hırsızlık olaylarına bakıldığında bunların çözümü içinde arabuluculuk şarttır. Eğer arabuluculuğa gidilmezse hırsızlık olayının sonucunda hırsızlığa maruz kalan taraf hırsızlık yapan kişiye ait hırsızlık davranışında bulunabilir veya kavgalara neden olarak can ve mal kaybına neden olabilir. Buda sorunun büyümesi ve farklı sorunların doğmasına yol açabileceği gibi toplumsal ilişkileri de zedelemektedir.

En sık olarak arabuluculuğa başvurulmuş meselelerden biri de berdel evlilikleridir.

3.6. Berdel Evliliklerinde Boşanma Durumunda Arabuluculuk

Berdel evlilikleri hala çok sıklıkla görülen evlilik çeşitlerindedir. bu evliliklerde görülen boşanmalar diğer evliliklerdeki boşanmalar gibi değildir. Berdel evliliklerindeki boşanmalarda sorun teşkil eden nokta bir tarafın boşanması durumunda berdel edilen diğer çiftinde boşanması gereklilik durumudur. Yanı karşılıklı olarak berdel edilen taraflardan herhangi birinde çıkan anlaşmazlık veya boşanma kararı diğer tarafı da etkilemesidir. Bir çift anlaşmasa diğer çiftler anlaşsa da boşanmak istemese de akrabaları tarafından boşanmaya zorlanır. Boşanmamanın tek bir yolu vardır. O da berdellerden boşanan tarafa başlık parası vermektir. Ancak başlık parası verilse de bir tarafın boşanmasından kaynaklı çevre baskısından dolayı boşanmayanlar sürekli psikolojik olarak rahatsız edilir ve beraberinde yeni anlaşmazlıkları doğurur. Berdel evliliklerindeki bu geleneksel yapıdan dolayı ortaya çıkan sosyal sorun arabuluculukla giderilmeye çalışılır.

Bu evlilikler sonucunda görülen boşanmalar arabuluculuğa gidildiğinde bazı önemli noktalar görüşülerek çözüme gidilir. Bu önemli noktalar; bu evliliklerde ilk olarak her iki çiftin çocuğu olup olmadığına bakılır ve eğer çocuk varsa çocukların hangi tarafta kalması daha uygun olması ele alınır. İkincisi, boşanmaya karar veren taraf veya tarafların neden boşanmak istediklerine bakılır. Üçüncüsü, eğer berdelde boşanmak istemeyen çift varsa onların boşanmamasını sağlayacak durumlar gözden geçirilir (örneğin, boşanmak istemeyen taraf başlık parasını verebilecek durumda mıdır?). Dördüncüsü, tarafların yakın akrabalarının görüşü alınır. Bunlar ve boşanmayla ilgili durumlar incelendikten sonra arabuluculukta taraf tutmadan adil davranma tutumuna göre karara gidilir.

Üzerinde durduğumuz ve arabuluculuğa yansıyan berdel evliliklerinde boşanma olaylarından bir tanesi de çıkrıkta görüldü. Bu boşanma olayı berdel evliliklerindeki boşanma durumlarında ortaya çıkabilecek sorunları özetleyen bir olaydı. Önce hem kız tarafının isteği ile hem de erkek tarafının isteği ile berdel evliliği yapıldı. Birkaç yıl geçtikten sonra berdel ile evlenen çiftlerden bir taraf çok mutlu bir evlilik sürdürürken bir tarafta sorun yaşandı. Sorun yaşayan çift boşanmak istedi. Boşanmak isteyen taraftaki adam başka bir kızı sevdiğini, onunla evlenmek istediğini ve kendi eşini sevmediğini belirtti. Bu anlaşmazlık boşanmakla sonuçlandı. Ancak berdel ile evlenen diğer taraf mutlu olduklarını ve boşanmak istemediklerini belirtti. Hatta ortada bir erkek çocukları da vardı. fakat bir taraf boşandığı için diğer tarafında boşanmasını talep etti. Bu talep sağlıklı bir evlilik sürdürdüğünü düşünen çiftler tarafından reddedildi. Defalarca birbirlerini çok sevdiklerini ve boşanmak istemediklerini belirttiler. Buna rağmen kızın ailesi zorla kızını alarak mutlu olduğunu düşünen çifti ayırdı. Boşanma baskı ile gerçekleştikten sonra kadını hemen başka birisi ile evlendirdiler. Parçalanmış aileden kalan çocuk da babasına bırakıldı. Daha sonra olaya müdahale ettik. Her iki tarafta boşandığı için her hangi bir bedel verilmedi. İki tarafı husumet olamayacak şekilde barıştırdık ve olay kapandı.¹

Bu sosyal sorunda hassas ve arabuluculuğu ciddi anlamda gerektiren bir durumdur. Boşanma durumu da bir namus meselesi olarak görülmesinden sonra namus arabuluculuğa

¹Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Rispi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesiinde İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

gidilip çözülmezse, ciddi bir namus davasına dönüşebileceği gibi, kan davasına kadar gidebilir. Bunun için arabuluculuk en etkili çözüm yollarından bir tanesidir.

Komşuluk ilişkileri için de sıklıkla arabuluculuğa başvurulur. Bunlara da bakmak gerekmektedir.

3.7. Komşuluk İlişkilerinde Ortaya Çıkan Anlaşmazlıklarda Arabuluculuk

Günlük olarak karşılaştığımız herhangi bir sorundan dolayı komşular arasında anlaşmazlık çıkabileceği gibi sıklıkla görülen bazı anlaşmazlıklara değineceğiz. Karacadağ Türkmen Köylerinde ağalık sistemi olmadığından köyün arsasının mülkiyeti bir kişide olması durumu söz konusu değildir. Aynı zamanda köylerin yerleşme yeri neredeyse tamamı hazine malıdır. Bundan dolayı köylerde evlerin yapıldığı arsanın tapusu yoktur. Ev yaptırılırken köylüler kendi aralarında uygun gördüğü şekilde istedikleri yerde ev yaptırabiliyor. Ev yaptırmak için arsa için herhangi bir harcama yapmaz. Hiç kimsenin mülkiyetinde olmayan köy yerleşkesinde nüfusun çoğalmasıyla birlikte her geçen gün yerleşim yerleri büyümekte ve yeni evler yapılmaktadır. İşte konumuz için önemli olan bu yeni yapılan evlerdir. Özellikle komşular arasında anlaşmazlıkların başında gelen bir sorun da yeni yapılan evlerin nereye yapılacağı konusundaki anlaşmazlıklardır. Özellikle komşular arasında bu sorun gün geçtikçe sıkça karşılanmaktadır. Çocuklarına ev yaptırmak isteyenler genelde yeni evi kendine yakın bir yerde yaptırmaya tercihindedirler. Yerleşim yeri büyüdükçe ve nüfus arttıkça köy alanında daralma ve yeni ev için uygun yer bulma da zorlaşmaktadır. Bazen bundan dolayı komşu olan çok yakın akrabalar bile anlaşmazlığa girebilmektedir.

Bu dorunun ciddileştiği durumlarda yine arabuluculuğa başvurulmaktadır. Bu sorunda arabuluculuğu gidildiğinde Risipiler anlaşmazlığa giren tarafları bir araya getirir. Her iki taraf dinlenir ve gerekirse diğer komşuların da görüşü alınır. İki tarafta dinlendikten sonra Risipilerin uygun gördüğü şekli ile çözüme gidilir. Eğer taraflar arabuluculukta uygun görülen çözümü kabul görürlerse bu anlaşmazlık çözüme kavuşur. Her iki tarafta verilen karara göre hareket eder. Eğer taraflar bunu adil görmeyip verilen kararları kabul etmezse sorun yeniden ele alınır. Ele alınan sorun tekrar görüşülüp tarafların taleplerine göre çözümle ilgili karar tekrar düzenlenir. Zaten genelde taraflar Risipilere hürmeten mutlaka bir çözüme gitmektedir. Eğer tekrar sorun çözülemezse sorun farklı sosyal sorunlara sebep olabileceği gibi ileriki süreçte mutlaka tekrardan arabuluculuğa yansır.

Komşu ilişkilerinde anlaşmazlıklarında genelde ev yaptırmada konusunda anlaşmazlık görülüyor. Örneğin komşularımız arasında bu konuda sorun yaşandı. Komşularımızdan biri kendi evinin arkasında bir ev yaptıracaktı ve onun temelini attı. Ancak biz bunu yaptırmamasını istemiyorduk. Çünkü dereye inen yolu kapatıyordu. Bunu belirtmemize rağmen yaptırmak istedi ve bu ısrarı üzerine arabuluculardan H.Hasan ve H.Abdülkerim'e gidip durumu anlattık. İkisi arabulucu olarak duruma müdahale etti. Komşuları bir araya getirerek çözüm için görüştü. Sonuç olarak yapılan temelin bir tarafını iptal ederek biraz daha ileriye aldılar. Bu şekilde hem kendisi yapmak istediği evi yaptı hem de bizim dereye inen yolumuz kapanmamış oldu. Sadece ısrar ettiği temel üzerinden değişiklik yaptırılarak yeri değiştirildi. Daha sonra bu anlaşmazlıktan kaynaklı dargınlık ve kırgınlık ortadan kaldırılarak barışla sonuçlandı.¹

Sonuç

Görüldüğü gibi Karacadağ Türkmen Aşiretinde arabuluculuk sosyal sorunlar karşısında başvurulan en önemli yöntemlerdendir. Bu yöntem hem bir yönetim şekli hem de

¹Vehip ATŞİZ, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezunu, Çiftçi

sosyal sorunlar karşısında sorunun çözümü için saygınlık kazanmış kişiler tarafından oluşturulmuş toplumsal bir sistemdir. Aynı zamanda sosyo-kültürel yaşamın düzenlenmesi adına fonksiyonalist bir işleve sahip olmakla aşiretin karşılaştığı farklı sorunların tespiti için bu alanda önemli bir kaynak niteliğindedir.

Sosyal sorun olarak ön plana çıkan ve arabuluculuğa yansıyan bazı önemli sorunlar ise şöyle sıralanabilir; kan davaları, kız kaçırma, tarla sınırlarında anlaşmazlık, komşu köyle arasında çıkan anlaşmazlıklar, hırsızlık olaylarında karşılaşılan durum, berdel evliliklerinde boşanma durumu, komşuluk ilişkilerinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar gibi birçok sorunun arabuluculuğa yansıdığını görmekteyiz.

Arabuluculuk sisteminin önemli aktörleri ise Aksakallılar (Risipiler) ve din adamlarıdır. Aksakallılar bu sistemin hafızası konumunda iken, din adamları da aksakallıların yanında yer alarak arabuluculuğun sürdürülebilirliğini ve işlevselliğini sağlamaktadırlar. Aksakallıların belirli durumlarda sıkça danıştıkları yer genelde din adamlarıdır. Din adamlarının en saygın görenleri ve aksakallıların hassas oldukları da şeyhlerdir. Bölgede tanınan ve saygınlık kazanan şeyhler arabuluculukta etkin olmakla birlikte sözü dinlenen ve birçok durumda aksakallılarla aynı konumda yer almaktadırlar. Hatta aksakallılar tarafından çoğu zaman toplumun en saygın kişileri olarak da tanıtılmaktadırlar.

Arabuluculuk, aşiret içindeki sosyal sorunlara karşın çözüm üretmenin yanında aşiretler arasındaki ilişkileri düzenlenmesini de sağlamaktadır. Aşiretler arasında karşılaşılan sorunlar genelde arabuluculuğa yansır ve arabuluculuk yoluyla ilişkilerin düzenlenmesine gidilir. Özellikle birbirine komşu olan aşiretler arasında bu durum daha belirgindir.

Arabuluculuk, Aşiret içinde ve aşiretler arasında toplumsal alanda sosyo-kültürel yaşam doğrultusunda toplum karşılaştığı problemlere karşın oluşturulmuş olan, birçok sosyal sorunun çözüm üretme merkezi olarak işlev gören, toplumun gelenekleri, normları ve inançları doğrultusunda inşa edilmiş bir yöntem ve yönetim şeklidir.

KAYNAKÇA

AKSOY, Mustafa: “Neden Kürçülük Yapılıyor?”, Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi, Mart 2010.

FİRDEVSOĞLU, İsmail: Adıyaman Yöresi Aşiretleri, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Haziran 2013.

GÖKALP, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, (Haz; Yalçın TOKER) , 2. Baskı, Toker Yay. , İstanbul, 2013.

GÖKALP, Ziya: Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1992.

HALAÇOĞLU, Yusuf: Aşiret, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, IV, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. , İstanbul, 1994.

KEKEÇ, Elif Kısmet: Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010.

SAMİ, Şemseddin: Kamus-ı Türki, Çağrı Yay., İstanbul, 1989, Cilt: I.

TÜRKAY, Cevdet: Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler, İstanbul, 1979, s. 16-17

TÜRKDOĞAN, Orhan: Etnik Sosyoloji, 5.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006

RÖPORTAJ

Dicle Üniversitesi Öğretim Üyesi Yusuf Kenan HASPOLAT ve Araştırmacı-Yazar Ramazan KIVRAK, Röportaj, Eylül 2014

WEB SİTELERİ

<http://www.karacadagturkmenlendernegi.org/haber/133-karacadağ-türkmenlerinin-girisimiyle-komsu-asiretlerin-kan-davasi-barisla-sonuclandi.aspx#.VzTMuYSLTIU> (12.05.2016)

<http://www.karacadagturkmenlendernegi.org/sayfa/2-turkmen-asireti.aspx#.VzSLZYSLTIU> (12.05.2016)

<http://blog.milliyet.com.tr/turkmen-olmama-ragmen-turkce-yi-ortaokul-da-ogrendim/Blog/?BlogNo=378518> Röp. Neslihan Sultan Pala , (27.12.14)

<http://www.hurriyet.com.tr/kan-davasi-dualarla-sona-erdi-9575660> (13.05. 2016)

KAYNAK KİŞİLER

Vehip ATSIZ, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezun, Çiftçi

Şeyh Ahmet, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Şeyhlerine Mensup, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çerçuli Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezun, Serbest Meslek

Nusret KAYA, 41 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa Merkezde İkamet Ediyor, Şanlıurfa Karacadağ Türkmen Derneği Başkanı

Hacı Abdülkerim İRİM, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezun, Çiftçi

Ahmet İRGEN, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyordu

Şaban, ATSIZ, Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Terk, İşçi

Vehip ATSIZ, 73 Yaşında (2016 yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, İlkokul Mezun, Çiftçi

Hacı Hasan KAYA, 83 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Arabuluculardan/Risipi, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Çiftçi

Derviş AYZAZ, 27 Yaşında (2016 yılı), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi Asiçayır Mezrasında ikamet Ediyor, Öğretmen

Hacire KAYA, 70 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Okuma Yazması Yok, Ev Hanımı

Mehmet İŞIKRIK, 20 Yaşında (2016 Yılında), Karacadağ Türkmen Aşireti Mensubu, Şanlıurfa İli Siverek/Karacadağ Çıkrık Mahallesi İkamet Ediyor, Üniversite Öğrencisi

Sosyolojik Açıdan Gençlerin Namus ve Şiddet Değerlendirmeleri

Bekir KOCADAŞ*

Özet

Bir toplumun genç kuşakları sosyal değişmeden en fazla etkilenen kesimdir. Gençlerin namus ve şiddet algılamaları ve onlarla ilgili tutum ve davranış oluşturmaları süreci çeşitli sıkıntı ve kırılğanlıklarla doludur. Türkiye nüfusunun önemli bir kesimini oluşturan gençlerin namus ve şiddet sorununa nasıl baktıkları ve nasıl değerlendirdikleri önemlidir. Onlara bu zorlu gençlik süreçlerinde yardım etmek ve destek olmak gerekir. Adıyaman il merkezinde liselerde yaptığımız araştırmamız gençliğin namus ve şiddete dair duyarlılıklarını tespit temek üzere kurgulanmıştır.

Araştırmanın ana evreni, Adıyaman İl Merkezi ortaöğrenim çağı gençliği adı verilen, 14-18 yaş arasındaki okuyan gençlerden oluşturulmuştur. Örneklem, tabakalı örneklem tekniğine göre, evreni temsil etme düzeyi kıstaslarına uygun olarak belirlenmiştir. 643 anket uygulaması yapılan araştırma; açıklayıcı alan araştırmadır. Araştırmamız, Adıyaman da demografik, sosyal, ekonomik ve kültürel kıstaslar göz önünde bulundurularak, farklı yapıdaki liselerde cinsiyet dağılımı da göz önünde bulundurularak (nicel araştırma yöntemine göre) anket tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın çok kapsamlı olması sebebiyle, bu makalemizde elde edilen sonuçlardan sadece önemli görülenler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Namus ve Şiddet

Honor and Violence Evaluations of Young People from Sociological Point of View

Summary

Younger generations of a society are the ones most affected by social change. The perception of honor and violence by young people and their attitudes and behaviors related to them are filled with various troubles and fragilities. It is important how young people who form an important part of Turkey's population look at and evaluate the issue of honor and violence. We need to help and support them in these challenging youth processes. Our research in our high school in Adıyaman province center was designed to determine the sensitivity of honor and violence to youth.

The main universe of the research was formed by adolescents aged between 14 and 18, called Adıyaman City Center secondary school youth. The sample was determined according to the stratified sampling technique, according to the criteria of representing the universe. 643 questionnaire survey; Exploratory field research. In our research, Adıyaman was made by using survey technique (considering the quantitative research method) considering the demographic, social, economic and cultural criteria and gender distribution in the different high schools. Because the study is so comprehensive, only the results that are considered important in this article will be evaluated.

Keywords: Youth, Honor and Violence

* Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edb. Fak., Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, bkocadaş@adiyaman.edu.tr

Gençlik, Namus ve Şiddet Üzerine Bir Değerlendirme

Gençlik, tanımlanması zor bir yaşam evresini anlatmak için kullanılan bir kavramdır. İnsan hayatının en dalgacı, en kırılmalı ve en değişken dönemi olarak gençliği tanımlamak mümkündür. Her bakış açısına göre değişen bir gençlik tanımı yapılabilir. Örneğin Şenol ve Mazman (2013:86), “genel olarak çocuk, ergen ve genç kavramları arasındaki kesin sınırları belirlemek ve bu kavramları net bir şekilde ifade edebilmek son derece zordur” derler ve yine onlara göre bu kavramlar birbirlerinin içine girmiş bulunmaktadır. Tanımları tartışmalı hale getirenin yaş, biyolojik gelişim, geleneksel belirlemeler, yasalar, vb. şeklinde özetlemek mümkündür. O halde demek ki gençliği tanımlamak yetmiyor, onu diğer insan yaşamının belirli bir evresini anlatan kavramlardan da ayırmak gerekir.

Bu konuda Birleşmiş Milletler 12-25 yaş grubunu, Türkiye Resmi İstatistikleri 12-24 yaş grubunu, Nüfusbilim de 15-25 yaş grubunu gençlik yılları olarak kabul etmektedir. Dünya genelinde daha fazla 15-24 yaş arası gençlik çağı olarak değerlendirilmektedir. Çünkü 1985 Dünya Gençlik Yılı dolayısı ile yapılan çalışmalarda bu çağın, 15-24 yaş aralığında kabul edilmesi üzerinde yaygın bir görüş birliğine varılmıştır (Şenol-Mazman, 2013:86). Gençliğin bu şekilde farklı evreler halinde anlatılması tanımlamayı da aslında güçleştirmektedir. Ama bütün bunlara rağmen belli tanımlama ve izahların göz önünde bulundurulması konuyu anlatılabilmesi ve anlaşılabilmesi açısından gereklidir.

Buradan hareketle gençlik, değişim ve arayış evresini ifade eden bir dönem olarak ifade edilebilir. Bu dönem, gencin benliğini, kişiliğini ve kimliğini bulma çabalarından ve arayışlarından ötürü de bunalımlı geçer. Ayrıca genç, kendi kendini keşfetmenin, kabuk değiştirmenin sancılarını da yaşar. Bundan dolayı ailesine ve çevresine karşı tutarsız davranışlar içinde de girebilir. Örneğin, eve dilediği gibi girip çıkan, hiçbir şeyi beğenmeyen, en ılımlı uyarılara sert karşılıklar veren genç dolayısıyla çoğu zaman ailesi ve sosyal çevresi tarafından problemliliği olarak görülür (Kocadaş, 2004:2). Aslında bizim karşıımızdakine (bu çocuk, genç ya da bir yetişkin olabilir) karşı gösterdiğimiz ilgi ve alaka, karşıımızdakinin bize karşı olan tutum ve davranışlarını belirlemede yardımcı olabilir.

Fiziksel olarak hızlı bir değişim yaşadıkları bir dönemde, çevrelerindeki yetişkinlerden olumlu tutum ve davranışlar gören gençler, kendilerinde olan değişimi kolay bir şekilde kabul eder ve sosyal hayata uyum sağlayabilirler. Bilindiği gibi gençlerin hayatında taklit son derece önem arz etmektedir. Ancak gençlerin hepsinin hayatında olumlu yetişkin modelleri bulunmamakta, bu sebeple de gençlik dönemindeki fiziksel değişimlerine uyum sağlamakta birtakım güçlüklerle karşılaşabilmektedirler (Şenol-Mazman, 2013: 87). Bir taraftan kendi içinde yaşadığı değişmeler, bir taraftan sosyal çevresindeki değişmeler sorunları içinden çıkılmaz hale getirebilir.

Öte yandan gençlik döneminde sosyal değerlerin, tutumların ve inançların gelişmesinin karmaşıklık düzeyi de artar. Haliyle de birey siyasi, sosyal, ekonomik ve çevresel konularda bağımsız ve olgun düşünme tarzlarına gençlik döneminde ulaşır. Geleceğin yetişkinleri olacak olan gençlerin yeniliklere daha açık olması beklenir. Ayrıca gençlerden kendinden sonra gelecek olan kuşaklara mevcut kültürü aktarması da beklenir. Dolayısıyla bu gençlerin gelecek ve geçmişe ait değerler arasında bocalamalarına ve geleceğe yönelik kaygılar geliştirmelerine sebep olmaktadır (Günindi Ersöz, 2016:29). Tamda bu sebeplerden dolayı gençlik dönemi yardıma ve desteğe çok ihtiyaç duyulan bir yaşam evresi olarak karşıımıza çıkmaktadır.

Bu çağdaki gençlerin temel özelliklerini (Kocadaş, 2004: 4) özetle aşağıda olduğu gibi sıralayabiliriz;

- Fiziki özelliklerinden meydana gelen ani değişikliklerden dolayı kendilerini değersiz görürler ve güvensizlik duygusu taşırlar.
- Duyguları çabuk iniş çıkış gösterdiğinden çabuk sevinir, çabuk üzülür, birden sinirlenir, olur olmaz şeyleri sorun yaparlar. Bu nedenle tepkileri önceden kestirilemez.
- Alingan davranıp, hiç eleştiriye gelemeyen ana-babayı yerli yersiz eleştirmeye başlarlar.
- Sürekli bir geliş gidiş içerisinde, maceracı ve kabına sığmaz bir ruh yapısına sahip olduklarından gelgeç hevesleri çoğalmıştır.
- Bencilleşirler, istekleri artar, konan yasakları saçma, kendine tanınan hakları yetersiz bulurlar.
- Ana-babadan devlete varana kadar otoriteyi temsil eden her şeye başkaldırma eğilimi taşırlar.
- Coşkulu, hayalci, idealisttirler. Duygu ve düşüncelerini inançla savunur, haksızlıklara karşı acımasız bir tutum takınır, yaşanan gerçeklere pek aldırmadan toplum düzeni birden değişsin, eşitsizlikler ortadan kalksın isterler.

Namus sözcüğü, Arapça *nāmūs*, Aramice ve Süryanice “*nmūs/nūmūsā*”, Hellence *nómos* sözcüklerine karşılık gelmektedir. Türk Dil Kurumu’nun namus sözcüğü için gösterdiği iki anlamdan ilki, namusun “*ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlı olmak*” olduğudur. Bu ilk tanımdaki değerlere bağlılık ifadesinden sonra gelen anlamı ise, namus sözcüğünü “*iffet*” sözcüğüne eş anlamlı göstermektedir. TDK’de iffet sözcüğünün anlamına bakıldığında, sözcüğün “1.Cinsel konularda ahlak kurallarına bağlılık, sililik. 2. Namus” ile tanımlandığı görülür. Namus, sözlükteki ilk anlamının ardından nihayet “*dürüstlük ve doğruluk*” olarak tanımlanır. (www.tdk.gov.tr, 2016). Türkçe’ye Arapça’dan geldiği düşünülen namus sözcüğü, peygamberin hayatı üzerine Müslüman geleneklerinde göze çarpmasına rağmen, sözcük Kuran’da açık bir biçimde geçmemektedir. Esas anlamı *ortaya çıkan yasa* demektir. Bu sözcüğün daha sonra Cebrail meleğini işaret etmek amacıyla kullanıldığı görülür. İncil’den bir kesitin Arapça çevirisinde, Tevrat için “*Yahudilerin Yasası*” anlamına gelen Hellence bir ifadeden yararlanıldığı dikkat çekmektedir (Kalav, 2012:151). Çeşitli kültürlerde ve dinlerde kavramın bir biçimde açık ya da üstü kapalı olarak yer aldığı görülmektedir.

Namus kavramının etimolojisini Kalav (2012:151), iktidar kaynaklı yasa, kural, düzenleme, emir anlamlarıyla sahiplenildiğini söyler. Namus sözcüğünün, eril bir sözcük olan Hellence’deki “*nomos*” sözcüğünden geldiği belirtilse de bazı kaynaklar bu sözcüğün Türkçe’ye Arapça ya da Farsça’dan geçtiğini ifade etmektedir. *Nomos*’un işaret ettiği anlamlar arasında *sahiplenmek* yer almaktadır. Sözcüğün kökü, yiyecekleri paylaşmak anlamında “*nema*”dır.

Dolayısıyla sürekli değişen ve dönüşen dünyada namusa ilişkin değer ve normlar ve buna bağlı olan tutum ve davranışlar da değişmektedir. Özellikle bir duvar olarak tanımlanabilen ve duvar gibi kutsal yönelimler üzerine kurulmuş olan *nomos* da toprak ve mülkiyet gibi büyüyüp gelişebilir. Genel bir düzenekte ahlak anlayışı olarak kabul edilen ve günümüze kadar toplumu düzenleme, insan hayatını ve davranışını denetleme işlevi gören namus kavramı, toprak ve mülkiyet sözcükleri üzerinden kadın bedenini işaret edecek şekilde sürekli değişmekte ve dönüşmektedir. Namus kavramının, ortaya çıkış ve oluşum nedeni geleneğe havale edilemeyecek karmaşıklıkta ve durağan olmanın çok ötesinde sürekli devinim halindedir (Kalav, 2012:153). Kavram, zaman ve mekâna göre farklı farklı anlamları ifade edecek şekilde kullanılmaktadır.

Bununla beraber “*namus nedir?*” sorusuna verilen cevapların iki noktada da yoğunlaştığı da görülmektedir. Bunlarda ilki “*namus*” kavramının erkek ve kadın için farklı tanımlandığı gerçeği ve ikincisi ise namus olgusunun bireysel değil, ailenin bütün fertlerini ilgilendiren bir konu olarak kabul edilmesidir. Namus ile alakalı yapılan çalışmaların bulgularına bakıldığında;

toplumun erkekler ve kadınlarda namus ve namuslu davranışı farklı tanımlandığı görülmektedir. Kız ve erkek çocuklara farklı roller biçildiği, kızların evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasına izin verilmediği, cinselliğin yalnızca kocaya sunulması gereken bir olgu olduğu, dolayısıyla kadınların rollerinin pasif, buna karşın erkeklere daha aktif roller verildiği görülmektedir. Örneğin üniversite öğrencilerinin de içinde yaşadıkları toplumdan farklı düşünmediği, “*erkeğin elinin kiri*”, “*kadının alınının karası*” yaklaşımından çok fazla yol kat etmediği görülmektedir (Günindi Ersöz,2016:4). Haliyle bugün dahi kadının bir meta gibi görülme sapkınlığının devam ettiği gerçeği ortadadır.

Türkiye’de namus, hem erkekler hem de kadınlar için kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Bu kavram, bir kişinin, toplum tarafından belirlenmiş olan erillik ve dişilik standartlarına göre yaşama kabiliyetini ifade etmektedir. Kadınların namusu ile erkeklerin namusu arasında toplumsal cinsiyete dayalı bir ayırım söz konusu olmaktadır. Türkiye’deki namussuz erkek demek “*güvenilmez ve kendisinin yanı sıra karısının da üzerinde cinsel olarak denetim kurma yönündeki sosyal sorumluluklarını yerine getirmemesi*” demektir. Bunun tam aksine kadının namusu yalnızca kadının kendi cinselliğiyle bağlantılı olan bir durumdur. Aslında bu durum her iki cins içinde ahlaki bir durum arz etmektedir. Bu durumda toplumun sosyal dokusuna zarar veren bir sosyal olay olarak yorumlanabilir (İnci,2013:284). Geleneksel toplumlarda kadına ve erkeğe yüklenen cinsiyet rolleri çok farklılık göstermektedir. Dolayısıyla beklenen davranış örüntüleri de buna göre oluşmaktadır.

Bu bakış açısı içinde cinsellik Yıldız Tahincioğlu’na (2010:140) göre, geniş anlamda toplumsal bir olgu olarak kavranmakta, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin dinamiği olarak ele alınmaktadır. Ataerkil yapıyı biçimlendiren cinsiyetlerarası hiyerarşi bu kavram aracılığıyla tartışmaya açılmaktadır. Cinselliği toplumsal cinsiyetin altında yatan dinamik olarak ele alan bu bakış açısı, cinsiyet eşitsizliklerinin cinsellik konu başlığı altında tartışılmasına olanak tanımaktadır.

“Kadın ve erkek için namusun farklı anlam ifade etmesi toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ataerkil doğasına bağlanmaktadır. Bu ataerkil özellik, kadınların erkeklere bağımlı olmasını ve aralarında eşitsiz ilişkiler kurulmasını sistematik olarak desteklemektedir. Toplumsal cinsiyetin inşa sürecinde; erkekler ve kadınlar normatif kültürel kavramları yani erkeklerin ve kadınların ‘nasıl olduklarını’ ya da ‘nasıl olmaları’ gerektiğini belirleyen kuralları öğrenerek içselleştirmektedirler” (Günindi Ersöz, 2016: 30).

Dünyanın pek çok yerinde namus kavramı İnci’ye (2013:286) göre, bireyin topluma kabul edilmesi açısından önemlidir. Bu konudaki başarısızlık kişinin utanç duymasına ve statü kaybetmesine neden olmaktadır. Hatta bazı toplumlarda erkeklerin bu namusunu kaybetmesi erkekliğini kaybetmesi anlamını taşımaktadır. Namus içinde bulunan toplumun ilişkilerini belirleyen yaygın norm ve değerlerin içerisinde yer almaktadır. Namus suçlarının bu kadar karmaşık olmasının nedeni iste bu suçların normatif yapısından kaynaklanmaktadır. Namus çok değer verilen ve geniş kapsamlı bir olgu olarak toplumsal sorunlar arasında yer almaktadır. Nitekim toplumumuzda ‘namus için yaşanır, namus için ölünür’ ve ‘*gelinliğinle çıktın kefeninle dönersin*’ düşüncesi bunun önemini kanıtlar nitelikteki düşüncelerdir. Özellikle son zamanlarda namus için öldürme düşüncesi yaygınlık kazanmaktadır. Kadını mağdur duruma düşüren bu anlayış toplumsal cinsiyete dayalı olan eşitsizliğinde etkisiyle gittikçe güç kazanmaktadır. Kadının kendi bedeni üzerindeki hâkimiyetinin hiçe sayılması anlayışı toplumun derinine nüfuz etmiş ve namus kavramına bakış açısını da son derece toplumun bakış açısına endeksli bir hale getirmiştir.

Fransız toplumundan namus konusuna bir örnek veren Kalav (2012:152), Napoleon Bonaparte’nin kadın ve erkeği yücelten iki değere işaret etmesini, toplumsal cinsiyet bağlamında

değerlendirmiştir. Napoleon Banaparte'a göre "*insanları yücelten iki büyük değer vardır: Erkeğin mert, kadının da namuslu olması.*" Namusun hayattan daha değerli olması gerektiği, her koşulda korunması lazım gelen büyük bir erdem olduğu kadın cinselliği ekseninde değerlendirilmektedir. Benzer şekilde Türk toplumunun geleneksel bakış açısına sahip kesimi için "*namusun iki paralık olması*" deyimiyile de namusun ne kadar sorunlu bir alan olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda namuslu kadın, evden ancak ya kefeniyle ya da gelinliğiyle çıkar. Kadın evlendiği takdirde, babasının koruyuculuğundan ve baskısından kocasının himayesine geçer; böylece kadın için namuslu olmak hayatından daha değerli kılınmış olur. Ataerkil kültüre kaynaklık edebilecek dil ile ilgili diğer husus ise atasözleridir. Ataerkil ve cinsiyetçi toplum yapısı içinde namusa ilişkin değer ve normları pekiştirmeye ve yeniden aynı şekilde üretmeye yönelik birkaç atasözü örneği aşağıda sıralanmaktadır:

- Her şey hayat için, hayat da namus için feda edilir.
- Irzın kadrini bilmeyen, dinini bilemez.
- Namussuz yaşamaktansa namusu ile ölmek yeğdir.
- Ad (namus) ayıklanmaz, fakat ark ayıklanır.
- Malınız olmasın da namusunuz olsun.
- Irz insanın kanı pahasıdır.
- Kadını erkek değil ar ve namus bekler.
- Avradı er zapt etmez ar zapt eder.

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış olan şiddet olgusu, birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapıyı ortaya koymaktadır. Bunun için tam anlamıyla şiddet olgusunu ortaya çıkarmak imkânsızdır. Şiddet, belli bir kişiye ya da kişilere karşı bedensel, duygusal ve ruhsal olarak zarar vermeye yönelik davranışları kapsamaktadır. Şiddet olgusu yapıcı bir özellik olmaktan çok yıkıcılığa yol açan bir etkiye sahiptir (İnci,2013:283). Bu yıkıcılık hem kişinin kendisine hem de toplumsal değerlere yöneliktir. Bu yıkıcılığın önüne geçmenin bazı yollarını ve önlemlerini değişen toplumsal yapıya göre sürekli yeniden inşa etmek gerekir.

Rousseau'nun şiddetin kaynağı olarak eşitsizliği gördüğünü belirten Bal (2007: 90-91), iki bölümden oluşan eşitsizliğin kaynağı yapısının ilk bölümünde Rousseau'nun insanın doğa durumundan söz eder. Bu durumdaki insanın önce fizik sonra metafizik ve ahlak açısından inceler. İkinci bölümde Rousseau, eşitsizliğin mülkiyete dayalı olarak uygar toplumlarda nasıl ortaya çıkmış olduğunu ve toplumsal kurumlarla bu eşitsizliğin nasıl sürekli hale getirildiğini, en sonunda da bu duruma nasıl son verilmesi gerektiğini açıklar.

Günümüzde şiddet gittikçe aile içi şiddete dönüşme eğilimi göstermektedir. Aile fertlerinin birbirlerine karşı maddi ve manevi hak sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumlulukların yerine getirilmemesi, kadın ve erkeğin aynı evde birlikte insani değerler üretmeyi başaramaması huzursuzlukların temelini oluştur (İlhan Tunç, 2008:137). Dolayısıyla bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayan aile, Mavili Aktaş'a (2007:151) göre de, bazen de şiddetin beslendiği ve uygulanması için zemin bulduğu bir yere dönüşür. Toplumun bütün kesimlerini etkileyen şiddet ve özellikle de aile içi şiddet özellikle de kadın ve çocuklar üzerinde bedensel ve ruhsal olarak pek çok sorun yaratmaktadır. Aile içi şiddetin nedenleri arasında evlilik yaşamındaki doyumun düşüklüğü, bireylerin saldırgan eğilimler taşıması, eşler arasındaki eğitim ve statü farklılıkları, iletişim becerisindeki yetersizlikler, evliliğe yönelik aşırı bağımlılık ve her çeşit güçsüzlük sayılabilir. Örneğin Türkiye'de kadına yönelik şiddeti inceleyen İlhan Tunç (2008:144), özellikle kadının yoğun olarak şiddeti babasından ve eşinden gördüğünü ortaya koymuştur.

Aslında şiddet, içinde fazladan bir keyfilik ögesi taşır. Talih, iyi ya da kötü şans, insani meselelerde hiçbir yerde savaş alanında olduğu kadar yazgı belirleyici bir rol oynamaz. Üstelik

en beklenmeyen bu ihlali, bu şekilde karşımıza çıkıvermesi, ona “rastgele olay” ya da bilimsel açıdan kuşkulu olay dediğimizde ortadan kalkmış olmuyor (Arendt,1996:8).

Şiddet, bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmasına sebep olan bireysel ve toplu hareketlerin tamamıdır. Aile içi şiddet ise, bu davranış ve eylemlerin aile içinde gerçekleşmesidir. Aile içi şiddet, büyük oranda kadın ve çocuklara nadiren de yaşlılara yönelik kullanılmaktadır (Mavili Aktaş, 2007:151). Büyük Türkçe Sözlükte (05.12.2016) şiddet; “1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik. 2. Hız. 3. Bir hareketten doğan güç: *Rüzgârın şiddeti*. 4. Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma. 5. *meç*. Kaba güç” olarak ifade edilmektedir.

Dönmezer (1996:215-216) şiddeti, gücün ve kuvvetin hukuka aykırı olarak kullanılması olarak izah eder. O halde şiddet kuralla zıtlaşan insana özgü bir eylemdir. Şiddete başvuranda, toplumsal normlara, hukuk kurallarına saldırı niyeti, kastı vardır. Bunlara ilaveten kültürel modele göre şiddetin sebepleri, taklit edilen davranışlar veya grup üyelerinin sosyalleşirken içlerine geçirdikleri değerler olarak açıklanmaktadır. Böylece şiddet, kültürün ortaya koyduğu çözüm yollarından birisidir.

Ünsal (1996, 29) etimolojik açıdan şiddet sözcüğünün dilimize Arapçadan geçtiğini ifade eder. Kamus-i Türki’de ise şiddet; sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak geçiyor. “Şedid” ise sert, katı ve şiddetli demektir. “Şeddat” da sertlik ve kızgınlığı ile tanınan ünlü eski Yemen hükümdarının adıdır. Öte yandan yabancı dillerde, örneğin Fransızca’da şiddet; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çekirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanıyor. Violence sözlüğü Fransızcaya Latince Violentia aracılığı ile girmiştir. Violentia şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç anlamında kullanılıyor. Violare ise şiddet kullanarak hareket etmektir. Bu sözcüğün kökeni ise, “vis”: Çeşitli anlamlarının yanı sıra; güç, erk, şiddet, bedensel gücü de simgeliyor. Eski Yunancadaki “bia”nın da, bedensel güç ve kullanımı ve kullanan anlamına gelmektedir.

Aslında şiddetin sözlük anlamı, kavramı sosyolojik olarak izah etmeye kâfi gelmez. Zira “şiddet nedir, ne değildir”, “hangi koşullar altında şiddettir, hangi koşullar altında değildir”i tanımlamaya çalışmak, şiddetin bin bir yüzü (ekonomik, toplumsal, antropolojik, sosyal psikolojik, biyolojik vs.) (Solok,1996:5) olduğunu bilmek önemlidir.

Öte yandan şiddet kavramı, temel özellikleri ne olursa olsun, zamana ve topluma göre de değişiklik gösterir. Örneğin Osmanlı dönemindeki şiddetle günümüzdeki şiddeti aynı kefeye koyamayız. Toplumlar değiştiği gibi, normları da değişmektedir. Ama genel olarak şiddet tipolojisinin yoğunlukla hukuksal sınıflandırmalara dayandığı bilinmektedir. Toplum hızlı değiştiği için salt hukuksal ölçütler yeterli olamayabiliyor. Genel olarak şiddeti dar ve geniş anlamda ele almak mümkündür. Dar anlamıyla şiddet (fiziksel şiddet), tartışılmaz ve ölçülebilir nitelikleriyle, fiziksel şiddet tektir. İnsanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici edimdir. Hukuk dilinde “eşhaşa (şahıslara) karşı cürümler” diye adlandırılır. Geniş anlamıyla şiddet (dolaylı şiddet), insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri, hukukçuların ve toplumbilimcilerin sevdikleri “açıklık ve ölçülebilirlik”te olmasa da, dolaylı ve somut bir şekilde hissedilen çeşitli baskıları şiddet kategorisine dâhil etmek (Ünsal,1996: 29-33) gayet yerinde olur.

Şiddet, genellikle bir engelleme sonucu ortaya çıkmaktadır. Çünkü birey, kendini gerçekleştirme, geliştirme konusunda çok kısıtlı olanakları bulan bizim gibi toplumlarda engellenmekte ve sonuçta şiddete ve saldırganlığa başvurmaktadır. Bu bağlamda birey, aynı zamanda baskı ile de karşılaşmaktadır. Böylece bireyin yaratıcılığı kapatılmış olmaktadır. O zaman birey, kendini kanıtlayıcı tek yol olarak şiddete başvurur (Tezcan, 1996:107).

Aynı şekilde şiddet anlayışındaki farklılıkları ya da tanımlamadaki farklılıkları bir örnekle göstermeye devam edebiliriz. Copet-Rougier İngilizce ile Fransızca'daki şiddet sözcüğünü karşılaştırdığında, kelime aynı olmasına rağmen, anlamlarının aynı olmadığına, Fransızca'da şiddetin daha geniş bir tanımı bulunduğuna dikkat çekiyor. İngilizce'de doğrudan fiziksel şiddet ve yasadışı bir haksızlığı dile getiren sözcük, Fransızca'da bunun yanı sıra, birisinin rıza göstermesini sağlamak için baskı uygulama fikrini de içerir. Yani Copet-Rugier'e göre ahlaki şiddetten (görünmeyen şiddet ya da duygusal şiddet) de söz etmiş oluyor. Bundan yola çıkarak yazar, bu farklı perspektiflerdeki ikiliğin iki düzeyde yeniden üretildiğini iddia ediyor: Yasal/yasadışı ve fiziksel/dolaylı (Somersan,1996: 48). Şiddet bu bağlamdan hareketle ele alındığında dahi daha pek çok türüne ulaşmak mümkündür. Tekrar hatırlatmak gerekirse, şiddetin zamandan zamana ve toplumdan topluma değişme özelliği olduğu yukarıda vurgulanmıştır.

Örneğin yeni bir şiddet biçimi, 19. yüzyıl şehirlerinde aralarında fiziki mesafenin azaldığı farklı toplumsal sınıf ve tabakalara mensup insanlar arasında kültürel ve siyasal mesafenin yeni bir biçimde korunması anlamına gelmektedir. Ekonomik güç farklılığı şehir mekânını kullanma çeşitliliği ve yoğunluğunda farklılıklara yol açarak, yeni ve çok kapsamlı bir şiddet oluşturmuştur (Oskay, 1996:193).

Şiddetin en fazla görüldüğü yer ailedir. Aile içinde özellikle kadına ve çocuğa yönelik yani en zayıf korunmasız olana karşı şiddet kullanılmaktadır. Erten ve Ardali (1996:160) ise aile içinde en çok şiddetin kadına yönelik kullanıldığını belirtmektedirler. Araştırmalar ortaya koymaktadır ki, çocukları aşırı derece döven, işkence yapan, bazen ölümlerine sebebiyet veren anne ve babalar kendi çocukluklarında terörize edilmiş, şiddete maruz kalmış insanlardır. Bunun yanında, çeşitli gerilimlerden, ekonomik sıkıntılardan kaynaklanan ego zayıflaması ve dolayısıyla azalan tahammül sınırları da sebeplerden biridir. Çeşitli saldırganlık eğilimleri ve dürtüsellik de diğer etkenlerdir. Ülkemizde yaşanan aile içi şiddetin en çok rastlanan biçimi, erkeğin birlikte yaşadığı kadına şiddet uygulamasıdır yani onu dövmesidir. Bu olay aslında hemen hemen dünyanın her toplumunda çok sık yaşanan bir fenomendir. İstatistiki bir kriter oluşturması bakımından, işlevsel bir tanım yapma gerektiği göz önüne alınırsa, kendisi ile yakın ilişkide olan bir erkek tarafından en az bir morluk ya da geçici kızarıklık oluşturacak kadar cebire maruz kalmış bir kadın için "dayak yemiş kadın" tanımı geçerlidir. Bu ve bunun gibi tanımların kültürden kültüre, hukuktan hukuka farklılık göstermesi doğaldır. Örneğin, bazı ülkelerin yasalarında, kadını sadece itmek, fakat bunu sık sık yapmak suç sayılmaktadır. Ayrıca, bazı ülkelerin hukukunda, eşi istemediği halde, onunla zorla cinsel ilişki kuran erkek şiddet kullanmış kabul edilir.

Bulgular ve Değerlendirme

Tablo-1: Cinsiyet

Cinsiyet

	S	%	Toplam Yüzde
Kız	272	42,3	42,3
Erkek	371	57,7	100,0
Toplam	643	100,0	

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı, evrenin cinsiyet dağılımındaki yüzdelik oranlarını yansıtmaktadır. Adıyaman İl Merkezinde 14-18 yaş grubunda olan ortaöğretim gençliğinden oluşmaktadır. Bu duruma göre araştırmaya 272 kız, 371 erkek katılmıştır.

Tablo-2: Cinsiyet ile Namus Algısı Arasındaki İlişki

Cinsiyete bağlı olarak namusun kime göre önemli olup olmadığı arasındaki ilişki

			namus kime göre önemlidir					Toplam
			Aile	Akraba	Çevre	Kendime	Diğer	
Cinsiyet	Kız	S	57	17	15	160	15	264
		%	21,6%	6,4%	5,7%	60,6%	5,7%	100,0%
	Erkek	S	129	32	56	119	20	356
		%	36,2%	9,0%	15,7%	33,4%	5,6%	100,0%
Toplam		S	186	49	71	279	35	620
		%	30,0%	7,9%	11,5%	45,0%	5,6%	100,0%

Araştırmaya katılan bireylere namusun kime göre önemli olduğu sorusuna verdikleri cevaplar göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Araştırmada gençlerin %45'inin namusu "kendilerine" göre önemli olarak görmesi, sosyalleşme sürecinde kişilik oluşumunun en önemli göstergesidir. Bu durum özellikle yakın sosyal çevredeki ilişkilerin içeriği hakkında bize bilgi vermektedir. Ayrıca namusun aile için önemli olduğunu ortaya koyan %30'luk bir kesimde bu durumu destekler niteliktedir. Aslında burada toplumsal değerlerin, örf ve adetlerin ne kadar etkili ve önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Akrafa ve sosyal çevrenin namus imgesinin oluşumu üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, genel olarak sosyal ilişkilerin sosyal yapı üzerindeki etkileri açıkça görülebilmektedir.

Tablo-3: Cinsiyet ile Erken Yaşta Evliliğe Bakış Açısı Arasındaki İlişki

Cinsiyet ile erken yaşta evliliğe bakış açısı arasındaki ilişki

			erken yaşta evlenmek nişanlanmak kişiyi çevrenin kötülüklerinden korur		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kız	S	43	219	262
		%	16,4%	83,6%	100,0%
	Erkek	S	132	233	365
		%	36,1%	63,7%	100,0%
Toplam		S	175	452	627
		%	27,9%	72,0%	100,0%

Araştırmaya katılan bireylere toplumsal cinsiyet bağlamında erken yaşta evliliğin (18 yaşından küçük) kişiyi çevrenin kötülüklerinden koruyup korumayacağı ile ilgili sorulan soruda kızların %16,4 ve erkeklerin %36,1 i olmak üzere genel toplamda %27,9'luk kesiminin bu düşüncüyü desteklemesi önemli bir bulgudur. Aile ve sosyal çevrenin verdiği değerler eğitimi genç yetişkinlerin algılarını nasıl etkilediğini ortaya koyması açısından önemlidir. Bu durum insanların eğitim durumunun ve hayata bakışının en çarpıcı örneklerindedir ve bize yakın çevrelerinde bu tür küçük yaşta evliliklerin söz konusu olduğunu göstermektedir. Buna bağlı olarak gençlerin durumu kanıksadıkları da acı bir şekilde göze çarpmaktadır.

Tablo-4: Cinsiyet ile Şiddeti Tanımlama Arasındaki İlişki

Cinsiyete ile şiddeti tanımlama arasındaki ilişki

			şiddeti tanımlar mısınız								Toplam	
			Fiziksel güç kullanımı	Psikolojik hastalığın dışa vurması	Cahillerin yaptığı davranışlar	Zorbalık	Taciz	Küfür	Baskı	Hoş olmayan birşey		Diğer
Cinsiyet	Kız	S	52	33	86	21	1	3	11	49	9	265
		%	19,6%	12,5%	32,5%	7,9%	,4%	1,1%	4,2%	18,5%	3,4%	100,0%
	Erkek	S	110	27	81	33	6	10	15	63	14	359
		%	30,6%	7,5%	22,6%	9,2%	1,7%	2,8%	4,2%	17,5%	3,9%	100,0%
Toplam		S	162	60	167	54	7	13	26	112	23	624
		%	26,0%	9,6%	26,8%	8,7%	1,1%	2,1%	4,2%	17,9%	3,7%	100,0%

Araştırmaya katılan erkeklerin %30,6'sı ve kızların %19,6'sı şiddeti fiziksel güç kullanımı olarak tanımlamaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet ayrımı gözetmeksizin %26,8'i

şiddeti cahillerin yaptığı davranışlar olarak tanımlarken, %17,9'u hoş olmayan bir şey olarak tanımlamaktadır. Bu durum bize gençlerin şiddeti negatif bir durum olarak tanımladıklarını göstermektedir.

Tablo-5: Cinsiyet ile Namus Algısı Arasındaki İlişki

Cinsiyete ile namus algısı arasındaki ilişki

			namus önemli midir		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kız	S	262	8	270
		%	97,0%	3,0%	100,0%
	Erkek	S	354	12	366
		%	96,7%	3,3%	100,0%
Toplam		S	616	20	636
		%	96,9%	3,1%	100,0%

Çalışmamıza katılan gençlerin sosyo-kültürel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda kızların %97'sinin ve erkeklerin %96,7'sinin namusun önemli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin %97'sinin namusu önemli görmesi ataerkil ve kapalı toplum yapısının önemli bir göstergesidir. Aslında bu veri, namus davalarının yaygınlığını açıklamaktadır. Özellikle kadın merkezli namus algısının oluşturulduğu toplumlarda kadın cinayetlerinin sayıca fazla olması ve bunun önüne geçilememesinin sebeplerini buralarda aramak gerekir.

Tablo-6: Aile Bütünlüğü ile Kadının Eşine Göstereceği Saygı Arasındaki İlişki

Cinsiyet bağlamında, "ailenin bütünlüğü kadının kocasına göstereceği saygıya bağlıdır" önermesine bakış

			ailenin bütünlüğü kadının kocasına göstereceği saygıya bağlıdır			Toplam
			Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	
Cinsiyet	Kız	S	176	43	53	272
		%	64,7%	15,8%	19,5%	100,0%
	Erkek	S	255	64	50	369
		%	69,1%	17,3%	13,6%	100,0%
Toplam		S	431	107	103	641
		%	67,2%	16,7%	16,1%	100,0%

Toplumsal cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin araştırmaya katılan bireylerin %67,2 gibi büyük bir çoğunluğu ailenin bütünlüğü için kadının kocasına göstereceği saygının gerekliliğini ortaya koymuştur. Burada kızların %64,7'sinin bu durumu destekler nitelikte düşünmesi geleneksel değerleri içselleştirdiğinin en önemli göstergesidir. Bu durum ataerkil aile yapısının Adıyaman'daki etkisini gözler önüne sermektedir. Oysa aile bütünlüğünün sağlanmasında tek taraflı bu şekildeki saygıdan ziyade, aile bireylerinin karşılıklı ve eşit bir biçimde birbirlerine saygı göstermeleri günümüz aile yaklaşımları açısından daha önemlidir. Özellikle değişen toplumlarda, değişmeye direnen ve eskiyi olduğu gibi korumaya çalışan sosyal yapılar, sosyal sorunların kaynağını da oluştururlar. Örneğin aile içinde kadına ve çocuğa yönelik şiddet gibi.

Tablo-7: Ailenin İkamet Yeri ile İntihar ve İntihara Yatkınlık Arasındaki İlişki**İnenin ikamet yeri bağlamında çevrenizde intihar eden veya meyilli kimseni olup olmadığı**

			çevrenizde intihar eden veya meyilli kimse var mı		Toplam
			Evet	Hayır	
Ailenin ikamet yeri	köy	S	39	107	146
		%	26,7%	73,3%	100,0%
	ilçe	S	13	22	35
		%	37,1%	62,9%	100,0%
	il merkezi	S	158	286	444
		%	35,6%	64,4%	100,0%
Toplam		S	210	415	625
		%	33,6%	66,4%	100,0%

Ailenin ikamet yeri yaşam şeklini ve hatta standardını belirleyen önemli bir faktördür. İntihar eğilimi ise bireyin artık sosyal yaşamda beklentilerinin ve isteklerinin kalmadığının göstergesidir. Bu durum insanın önce sosyal çevresine sonrada kendisine yabancılaştığının bir kanıtıdır. Kırsal kesimde (köy) intihar oranlarının düşük olmasında kuşkusuz birincil ilişkilerin daha yoğun yaşanmasından ve basit sosyal yaşantıdan kaynaklanmaktadır. Kırdan kente doğru gidildiğinde intihar oranlarında artışın gözlenmesi şehrin karmaşık yapısının, insanların gündelik yaşantıda ilişkilerinin yoğunluğunun artması ve farklı etkenlerin iç içe girmiş karmaşası içerisinde piko-somatik davranışların yaşanması doğaldır. Öte yandan kişilerin şehirde beklentilerin karşılanamaması hayal kırıklığının boyutunu arttırmaktadır. Özellikle gençler, sosyal çevreleri tarafından kabullenilmemeleri ve ihtiyaçlarının karşılanamaması durumunda intiharı bir tehdit aracı olarak kullanmaktadırlar. Bilhassa gençler arasında intihar olgusunun yaygınlaşması beklenti ve hayal kırıklığı gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. Aslında bu durum sosyal yapı sorunlarının boyutunu da yansıtır. Bu sorunların tespit edilip, çözüm yollarının sunulması açısından önemlidir.

Tablo-8: Cinsiyet ile Namustan Dolayı İnsan Öldürmeye Bakış Arasındaki İlişki**Cinsiyet bağlı olarak namustan dolayı insan öldürmeye bakış açısı**

			namustan dolayı insan öldürmek doğru mudur		Toplam
			Evet	Hayır	
Cinsiyet	Kız	S	35	235	270
		%	12,9%	86,7%	100,0%
	Erkek	S	117	247	364
		%	32,1%	67,9%	100,0%
Toplam		S	152	482	634
		%	23,9%	75,9%	100,0%

Ataerkil aile yapısı içerisinde namus olgusunun ne kadar önemli olduğu yukarıdaki tabloda ortaya konulmuştu. Burada sorgulanması gereken hassas nokta, namusun ne kadar önemli olduğunu göstermek adına olaya verilen tepkidir. Araştırmaya katılan bireylerin %23,9 gibi büyük bir kesiminin namustan ötürü insan öldürmeyi *mubah* görmesidir. Bu yaklaşım aslında

geleneklere bağlılığı ve gençlerin şiddeti ne kadar fazla kanıksadıklarını gözler önüne sermektedir.

Sonuç

Gençlerin namus hakkında genel olarak bir hassasiyetinin olduğu söylenebilir. Gençler buldukları yaş döneminden dolayı çok hassaslar ve duygularıyla hareket etme eğilimini fazlaca göstermektedir. Özellikle de ataerkil bir ailede ve sosyal çevrede yetişmeleri durumunda namus ve namustan kaynaklı olumsuz bir durumda şiddete de kolayca başvurabilmektedir. Namusa dayalı şiddet kullanma eğilimi toplumda hala devam etmektedir. Öte yandan namus ve kadın ya da namusun taşıyıcısı ve korucusu olarak kadın imgesinin de güçlü bir şekilde devam ettiği açıktır.

Çok erken yaşta evliliğin (18 yaşından küçük) bireyleri sosyal çevrenin kötülüklerinden koruyabileceği (%36) ile ilgili bir görüş ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla aile ve sosyal çevrenin verdiği değerler eğitimi genç yetişkinlerin algılarını nasıl etkilediğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu durum insanların eğitim durumunun ve hayata bakışının en çarpıcı örneklerindedir ve aslında sosyal çevremizde küçük yaşta evliliklerin söz konusu olduğunu da göstermektedir. İşin en çarpıcı yönü aslında gençlerin bu durumu kanıksamalarıdır.

Diğer bir gelişme ise gençlerin şiddeti negatif bir durum olarak tanımlamalarıdır. Şiddetin bu şekilde tanımlanması özellikle kadına yönelik şiddetin arttığı günümüzde çok anlamlı bir sonuçtur.

Araştırmamıza katılan bireylerin %97'sinin namusu çok fazla önemsemeleri, ataerkil ve kapalı toplum yapısını yansıtan özellikleri göstermesi açısından önemlidir. Aslında bu veri, namus davalarının neden yaygın olduğunu da açıklamaktadır. Özellikle kadın merkezli namus algısının oluşturulduğu toplumlarda kadın cinayetlerinin sayıca fazla olması ve bunun önüne geçilememesinin sebeplerini bireyin sosyalleşme sürecinin başlarında aramak gerekir. Ataerkil ve kapalı toplumlardaki namus olgusu önemli bir yer işgal etmektedir. Araştırma örneklemini oluşturan bireylerin %23,9'u namustan ötürü insan öldürmeyi *mubah* görmektedir. Kısacası birey, sosyal çevrenin ya da sosyal yapının (ya da mahalle baskısından dolayı) etkisiyle namus için bir insanı öldürme eylemini gerçekleştirebileceğini kabul etmektedir.

Kısacası şiddet, ahlak kurallarına uyulmadığında ortaya çıkar. Zira Yakupoğlu'na (1996:317-318) göre şiddetin ahlakı yoktur. Şiddet sadece bir tekniktir. Ahlakın başladığı yerde şiddet geri çekilir veya yok olur. Ahlakın şiddete tamamen egemen olduğu durumlar yalnızlık, depresyon durumlarıdır. Özetle yaşama alanını üçe ayırmak mümkündür. Bunlar ahlak alanı, hukuk alanı ve şiddet alanı. Özgürlük hukuk alanının içinde ekonomik, politik sosyal olarak düzenlenmiş bir özgürlüktür. Felsefi özgürlük dışsal yaşama alanında yoktur ve yalnızca içsel varoluşsal bir özgürlük biçimi ile somutlaşır. En güçlü toplumlar ahlak alanları en geniş toplumlardır. Hukuk alanının genişliği o toplumun şiddetin eşiğinde olduğunu gösterir. Şiddetin panzehiri hukuk değil, ahlaktır. Ahlak kuralları izlenerek uyumsuzluğu çözmek, toplumda daha kolay kabul edilir. Hukuk kuralları izlenerek verilen kararlar her zaman hoşnutsuzluk yaratır. Modern toplumlarda ahlak alanı azalmakta, hukuk alanı genişlemektedir ve herkes her zaman haksızlığa uğradığı duygusu ile yaşamaktadır. Bu da modern toplumları potansiyel bir şiddet ortamı içine sürüklemektedir. Hukuk soyut ve anlaşılmaz biçimiyle insanların şiddete eğilimini arttırmaktadır.

Kaynaklar

- Arendt, H. (1996). *Şiddet Üzerine*, (Çev.: Bülent Peker), Cogito, 4. Baskı, Sayı:6-7, Kış-Bahar.
- Bal, M. (2007). “Rousseau ve Şiddetin Kaynağı Olarak Eşitsizlik”, *Doğu Batı Dergisi*, Sayı:43, Kasım-Aralık-Ocak.
- Dönmezer, S. (1996). “Çağdaş Toplumlarda Şiddet ve Mafia Suçları”, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı: 6-7, Kış-Bahar.
- Erten, Y. ve Ardalı, C. (1996). “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı: 6-7, Kış-Bahar.
- Günindi Ersöz, A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, Anı Yayınevi, Ankara.
- İlhan Tunç, A. (2008). “Van’da Aile, Boşanma ve Eğitim”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt:11, Sayı:2, Güz.
- İnci, Ü. H. (2013). “Basında Yer Alan Namus Cinayetlerinin Sosyolojik Analizi”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 2, No. 3.
- Kalav, A. (2012). “Namus ve Toplumsal Cinsiyet”, *Mediterranean Journal of Humanities*, Cilt: 2, Sayı: 2.
- Kocadaş, B. (2004). “Hedefteki Gençlik: Siyasi ve İdeolojik Hareketler Açısından”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, (www.insanbilimleri.com), Update:21.10.2014.
- Mavili Aktaş, A. (2007). “Aile İçi Şiddet”, *Doğu Batı Dergisi*, Sayı:43, Kasım-Aralık-Ocak. mjh.akdeniz.edu.tr, II/2,149-161.
- Oskay, Ü. (1996). “‘Efendi/Köle’ İlişkisi Açısından Şiddet ve Görünümleri Üzerine”, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı: 6-7, Kış-Bahar.
- Solok, Ö. (1996). “Önsöz Yerine”, *Şiddet*, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı:6-7, Kış-Bahar.
- Somersan, S. (1996). “Şiddetin İki Yüzü”, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı: 6-7, Kış-Bahar.
- Şenol, D. ve Mazman, İ. (2013). “Gençlerin Kimlik Algılarına İlişkin Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 2.
- TDK (2016). www.tdk.gov.tr
- Tezcan, M. (1996). “Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul”, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı: 6-7, Kış-Bahar.
- Ünsal, A. (1996). “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı: 6-7, Kış-Bahar.
- Yakupoğlu, M. M. (1996). “Erotizmde Şiddet ve Ahlak İlişkisi”, *Cogito*, 4. Baskı, Sayı: 6-7, Kış-Bahar.
- Yıldız Tahincioğlu, A. N. (2010). “Namus ve Namus Cinayetlerinin Cinsiyet Eşitsizlikleri Bağlamında Analizi”, *Kültür ve İletişim Dergisi*, 13(2), Yaz.

IDEOLOGY AND DISCOURSE IN PRIME NEWS BULLETIN*

Cem Koray Olgun**

Abstract

One of the major tools of media as the main source of discourse and ideology for modernity is the television. TV channels construct hegemony over individuals through the discourses they produce by news bulletins. TV news that call the individuals as subjects, function as ideological apparatus to align the society. In that manner, each TV channel try to pass its own ideology and discourse. In this research, two TV channels which are the first examples of their categories will be examined in terms of their hegemony- constructing efforts through news broadcasting. The data for the research was collected by watching the evening news for two months. The data was analyzed using content analysis methods. The major result of the analysis was the fact that each of the TV channels produced their ideologies and discourses using different representations in relation to their specific audience.

Key Words: Ideology, Discourse, Hegemony, Representation, Consent.

ANA HABER BÜLTENLERİNDE İDEOLOJİ VE SÖYLEM

Özet

Modernite içinde ideoloji ve söylem üretmenin en önemli kitle iletişim araçlarından biri televizyondur. Televizyon kanalları haber bültenleriyle bireyler üzerinde söylem aracılığıyla hegemonyalarını kurmaktadır. Bireyleri özne olarak çağıran televizyon haberleri toplumu kontrol etmek için ideolojik bir araç olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda her televizyon kanalı kendi ideoloji ve söylemini yaymaya çalışmaktadır. Bu araştırmada kendi türlerinin ilk örnekleri olan iki televizyon kanalının hegemonya kurma çabaları haber yayımları açısından incelenecektir. Araştırmanın verileri her iki kanalın haber bültenlerinin iki ay boyunca izlenmesiyle toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analizimizin en temel sonucu, her televizyon kanalının kendi ideolojisi ve söylemini kendi spesifik izleyici kitlesiyle ilişkili olarak farklı temsil biçimleri kullanarak üretiyor olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İdeoloji, Söylem, Hegemonya, Temsil, Rıza.

* This article is depend on author's unpublished master thesis titled "Ideology and Discourse in Prime News Bulletin: NTV/ SHOW TV Comparison". Bu makale yazarın "Ana Haber Bültenlerinde İdeoloji ve Söylem: NTV/SHOW TV Karşılaştırması" başlıklı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Ar.Gör.Dr., Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

1. Introduction

This study covers the comparative analysis of NTV -qualified as a news channel in Turkey and one of the first channel to be found in this context- and Show TV -one of the first private channels- in terms of their discourse and ideology produced in their prime news bulletin within a theoretical framework.

Although regarded as an alternative channel -different from the other private ones in Turkey- this study aims to determine how news channels produce ideology and discourse in establishing a social consent and a harmonization, and that they contain a discourse harmonizing the individual with the society as much as the private channels by means of the news bulletins that they present.

2. Method

In accordance with this aim, quantitative content analysis technique was used to analyze the content of the news bulletin. Content analysis is a formalist research technique used in social sciences by deducing either from the results of transcripts or records, or from the messages of printed or visual media.

2.1 Sample

When choosing the samples for the research, it has been planned to determine the channels to be the first news channel in Turkey and the first private channel. In this context, Show TV -the first private channel established in 1992- and NTV -the first news channel established in 1996- are studied. In accordance, NTV and Show TV prime news bulletins were watched and recorded during two months, between 15 October and 15 December in 2007.

2.2. Application of the research

In order to prepare an encoding scale concerning the news bulletins, categorizations and hypotheses were created after watching the videos for five month period. Then, a pre-study was made with the questions regarding the encoding scale that was developed. After making the required corrections as a result of the pre-study, the questions were clarified and encoded with the encoding scale again.

After watching the news bulletins in accordance, the categorizations were set in three titles and content analysis was applied to the news bulletin by forming an encoding scale.

The categories forming the encoding scale is as follows:

- 1) Questions regarding the presentation and content of the news.
- 2) Ideological expressions.
- 3) Detected discourse categorizations.

Among the categories regarding the presentation and content of the news, there are questions of approving/rejecting, biased/unbiased and persuasiveness considering the news as well as stylistic features such as expression and word repetitions, image repetitions, phrases on the screen, music use, live contact, advertisement, tabloid news use and summary use.

Under the ideological expressing styles, the categories are: metaphor -which is used often in ideological analysis researches-, metonymy, imply, irony, denegation and reasoning. While encoding these categories, their frequency intervals are taken into consideration. What is important here is whether this expression type is used or not. The intervals give us some idea about the frequency of its use. The samples of these expression types take place in the findings part of the research.

Detected discourse categorizes include questions underlining the necessity of deciding function of economy, hope giving, creating a national awareness thanks to national feelings, national proud, heroism, the responsibility of the citizen to the state, of the state to the citizen, independence and integrity of the state, which are identified in the channels watched during the period.

Data of 2 months (62 days) belonging to both channels were encoded in computer program and were analyzed. Help from a secondary encoder was taken during the encoding. Following the results, the distribution of the data according to the both channels was taken. In order to put forward the relationship between the categories, cross-tabs were established regarding the hypotheses, and these hypotheses were tested according to chi-square significance test.

2.3. Hypotheses

That both Show TV and NTV use metaphorical expressions in their prime news bulletin shows parallelism with persuading presentation of the news.

Live contacts made with experts in NTV prime news bulletin increases the persuasiveness of the news.

That both Show TV and NTV use reasoning statements in prime news bulletin shows parallelism with approving presentation of the news.

While the responsibility of the citizen to the state and of the state to the citizen are represented in Show TV prime news bulletins with national service and national security themes, in NTV prime news bulletins it is represented with economic sacrifice and social expectation themes.

National service theme representation in Show TV prime news bulletin is influential in creating national awareness.

There is a linear relationship between economic sacrifice theme representation and emphasize to the necessity of determination of economic structure.

3. Definitions of the Concepts

3.1. Ideology

Ideology is defined both as ideas to legitimize the ruling political party and as wrong ideas to legitimize political power. While studying ideology field, Hall defines it as a relatively autonomous field of struggling and organizing a construction with its peculiar mechanisms. When making such an explanation, he approaches to ideological forms separate from ideas, values and beliefs (Hall,2005:207). According to Hall, there is no singular autonomous nor submissive ideology; however, there is a significant pattern of discourses and forms. Hall calls this pattern as dominant ideologies repertoire. This repertoire is composed of the dominant discourses pluralism (Hall,1999b).

3.2. Discourse

Discourse, which is composed of social practices for Foucault (2001) is a language in which any kind of core reference, inside game and metaphoric distortion is eliminated. Sole function of discourse is to represent the things and ideas, beside itself, in a transparent manner. (Meggil 1987:208) Therefore, language and discourse are exactly the opposite.

3.3. Representation

According to Hall, representation is a different notion from reflection, and it implies active choosing, structuring presentation and orientating us. The question in representation is

the practice of meaning, production of meaning. Media is an agent for interpretation (Hall:1999a,88). It produces discourse in this sense.

3.4. Hegemony

According to Hall (1999a:223), "hegemony is achieved through repressive side of the state which is the ideology functioning by means of law, police and military-, as well as agents from superior structures, which are family, educational system, church, media and cultural institutions. Creating consent is the question here. While hegemony can only be created by the dominant class according to Gramsci, Hall indicates that everybody can create hegemony.

3.5. News

Van Dijk claims that "news stands for the newest ultimate information about the things, people or incidents occurring somewhere in the real world" (as quoted in Dursun, 2001:123). According to Fiske, the most essential strategy of the news, which is a soap opera addressed to men, is due to the fact that it fictions itself as reality (as cited in Dursun 2001:138). News does not only consist of simple and pure facts, but also it contains the obligation of choosing, analyzing and evaluating the reality (Dursun 2003).

3.6. Tabloid News

The main target of the tabloid news is enabling people to have nice time rather informing them. These news usually contain magazinish incidents, appealing the interest of people, accidents, insanity, violence and tragedy. As Çaplı also states (2002:92), different from magazine news, tabloid news represent the journalism perception in which anti-moral methods are used to collect news, and in which the content and the manner is rather sensational and vulgar.

4. Findings of The Research

4.1. Problems concerning the Presentation and Content of the News

4.1.1. Expression and word repetitions

Expression and word repetitions are encountered only in Show TV prime news bulletins.

Sample expressions:

Decisive attitude of Turkey (17,18,19 October 2007)

The honor of being veteran (28 October 2007)

Effective step from USA (2 November 2007)

4.1.2. Image repetition

Image repetition is seen in both NTV and Show TV. While it is used more when there is a direct contact to an expert on NTV, it is seen especially in each news regarding military operations on Show TV. These images begin with a voice of machine-gun and show the soldiers on duty.

4.1.3. Music Use

Using the music in the background within the news, or while demonstrating the news video increases the appeal of the news. Especially in military operation news, enthusiastic music with a certain rhythm is preferred in the background.

The most used two melodies are soundtrack of The Pirates of Caribbean, and A Requiem for A Dream. These two melodies are used in background of many news. The common point of these two music are they are -both- live, enthusiastic and encouraging. Apart from these music, emotional melodies are used in the news of martyrdom or decease.

4.1.4. Phrases on the Screen

This style is only seen in Show TV prime news bulletin. As these phrases mostly contain comments, they are highly effective in the approving presentation of the news and creating a persuasion.

Sample Expressions:

Used as a negotiation card (29 October 2007)

Fire of cobra helicopters turns the day into night (30 October 2007)

We supply the intelligence, you shoot (5 November 2007)

Implied a joint operation (5 November 2007)

4.1.5. Live Contacts

Live contacts with reporters are often seen in both channels. While live direct contacts with the experts are almost never seen in Show TV, this contact is frequently seen in NTV. Since these live direct contacts with an expert forms a basis to the news, it increases the persuasiveness of the news.

4.1.6. Tabloid News

Although both channels give place to tabloid news, the quality of these news is being local in Show TV and being national in NTV.

Sample Expressions

Old cd's are the hope of the municipality against the crow (8 December 2007 Show TV)

He sues his own uncle for killing his cat (8 December 2007 Show TV)

Depression in USA army (1 November 2007)

Protest from USA scenarists (5 November 2007 NTV)

4.1.7. Forming a Byplay

Byplays are formed, inspired by a news story. In a cross-border operation news in a news bulletin for example, making another news about military ammunition is forming a byplay. While no byplay is seen in NTV, in Show TV it is frequently seen.

4.1.8. Approving Presentation of the News

When observing how news are approved by the anchor man, while NTV prefers to make deductions, Show TV prefers both making deduction and using the repetitions of images and expressions.

4.1.9. Creating Persuasion Presentation of the News

The style of creating persuasion of both channels is different. In this context, the way of persuading observed mostly in NTV is proof theme, based on the ideas of experts and citizens. This proof theme refers taking the opinion of both expert and citizen.

The style observed in Show TV, on the other hand, is repetition of images and expressions. Repetition is one of the most influential factors, increasing the persuasiveness. This situation in Show TV prime news bulletin is also seen in the repetitions made in image and music use.

4.2. Ideological Expressions

4.2.1 Metaphor

It is a metaphor when we say "a ship is ploughing through the waves" according to Fiske (2003: 123-124). Here we use the motion of plowshare in such a manner that it replaces the motion of the bow. What we do is expressing the unknown notion by a known one. The "meaning" of the unknown is revealed by means of "tools" of the known.

Sample Expressions:

The budget did not satisfy the clerks (18 October 2007 NTV)

The tone of the messages has begun to change (30 October 2007 NTV)

The operation which sounded plausible to USA is revealed with these word (6 November 2007 NTV)

That it is unbearable now... (15 October 2007 Show TV)

The military took hard line (30 October 2007 Show TV)

Rocket batteries placed at the border were just like the flare of the beginning of the end

(8 December 2007 Show TV)

4.2.3. Metonymy

The basic definition for metonymy is making a piece to represent the whole. Representation of the reality, inevitably, requires the metonymy. A piece of the whole is selected for representing the whole. The selection of the metonymy is determining the rest of the picture that we will build about the event (Fiske, 2003:127-128). All news films are metonymy. The metonymy is used to create the desired reality in the news.

Political side is as such referred to (government), Military side is as such referred to (TAF) 15 October 2007 NTV

A message to Turkey from Iranian government ----- referred to (government) 22 October 2007 NTV

Did the committee get what they wanted? -----referred to (government) 6 November 2007 NTV

The surprise objector of CHP is the henchman of Baykal ---- referred to (CHP Ankara Member of Parliament Eşref Erdem) 18 October 2007 Show TV

What did the summit of the state talk?----- referred to (Prime Minister and Chief of Staff) 29 October 2007 Show TV

Minutes to historic meeting ---- referred to (Erdoğan and Bush meeting) 5 November 2007 Show TV

4.2.4. Irony

Irony is creating a different meaning which refers not to the equivalent but to the opposite, which can be defined either as indirect or sarcastic speech. Irony can reflect the opposite of the ideas or the feelings of a speaker or a writer, or it can reflect the very opposite of the reality outside. For instance, when we say "What a crowd in here" in a deserted place, this is irony (Chandler, 2007:134).

Sample Expressions:

There seems to be a problem in the definition of ethics (9 November 2007 NTV)

Finally we have taxi drivers from Ankara, after the fishermen from Kumkapı (9 November 2007 NTV)

Rice is glad to be treated as a pop star Not Beyonce, but Condi (3 November 2007 Show TV)

Not being able to get famous as high society antiquary, Nil Demirkazık achieved her aim by joining in DTP and jabbering off. Independent candidate from Diyarbakır and having a vote boom with 175 votes from her side, Demirkazık is asked whether she is going write her memories from prison or not. (13 November 2007 Show TV)

4.2.5. Imply

The type of expression in which it is not stated directly but indirectly.

Sample Expressions:

Everything you wish to know about today is here soon (everyday in week days news) NTV Prime Minister called Pelosi and this phone call seems to have been effective to some extent (17 October 2007 NTV)

It is as if a theatre performance in Iraq (29 October 2007 Show TV)

It can hardly be said that Rice is welcomed very warm and well (2 November 2007 Show TV)

4.2.6. Negation

Negation is one of the most essential notions in naturalizing the ideologies. A phrase beginning with "I am not such a person but..." is a sample to it.

In negation, it is indicated that the person is not subject to the idea stated at the beginning of the phrase, but he or she approves a thought in that idea. Thus, it reveals that he or she adopts that idea.

As Van Dijk (2003:84) also states, negation phrases appear by representing possible itself and representing the negative other.

Sample Expressions:

I don't expect you to talk about them but is there a possibility of cooperation? (18 October 2007 NTV)

... you say so but still, isn't it supposed to be viewed as a case? (13 November 2007 NTV)

The most flash but not surprising news of the day (15 November 2007 Show TV)

It is obvious that expressions such as "cross border operation is a matter of time following the each step, each visit" should not be used; however, it is still a fact that Iraqi leaders have changed their attitudes after Erdoğan-Bush meeting (21 November 2007 Show TV)

4.2.7. Reasoning

It is trying to make a view more credible or realistic by explaining the "claims" in order to strengthen the idea which is expressed or adopted (Van Dijk, 2003:71). Within the frame of the definition, types of expressions such as showing proof, personalization, creating counter realities and illustrative explanation are included in reasoning according to Van Dijk.

Sample Expressions:

What if the referendum is held? (16 October 2007 NTV)

Shouldn't they be better, comparing to other universities? (26 November 2007 NTV)

Özgür, what is Barzani trying to do? What does he want from Ankara? (29 October 2007 Show TV)

Didn't we have any intelligence during this time? What did change and now they seem like giving a different intelligence? (1 November 2007 Show TV)

4.2.8. Emotional news

It is a significant result that we face emotional news mostly in the news where emphasize on heroism is seen or in martyr funeral news. These news appear only in Show TV. Although the emotional news, which have been detected, are not about martyrs, other death news, too, are represented with emotional expressions, a soft discourse and slow music. The most concrete sample to this situation is the news of air craft accident in Isparta.

(While publishing the images from security camera) They set for their last journey with smiles on their face, without knowing anything. While watching the images, one can't resist saying "may he never come back". These images are the last things that rest us. (30 November 2007 Show TV)

4.3. Detected Discourse Categorizations

4.3.1. Emphasize to the independence and integrity of the state

This emphasize is densely seen in Show TV prime news bulletins. The reason for not seeing them on NTV prime news bulletins is that they avoid from making any comment in the presentation of the news.

4.3.2. Hope Giving News

The most essential feature of such news is that they lead to an expectation in the audience as if the development will soon occur. The manner in which the news are presented, gives the message that the mentioned developments will be ready any time and so, it draws attention. One another feature of these news, is the emphasize on "we". They usually begin with phrases such as "good news to the retired/employee, nothing will be same anymore". The most striking sample during this period is the news on soldier robot, represented in Shoe Tv prime news bulletin on 11 November 2007.

Thanks to soldier robots, mothers will no longer shed tears after their martyr sons. "Robotic" is still a prototype, but as soon as their mass production begins, robot armies can be formed... When robot armies are formed, mothers will no longer suffer.

4.3.3. Emphasize to heroism

While cross border operation news are presented in Show TV, soldiers are always described as heros, and information about the hardship they have is given. On the other hand, NTV makes no attribution when presenting the news.

Sample Expressions:

The streets, where soldiers roistered with their marches, are Diyarbakır's (15 November 2007)

Maroon berets are the apple of eye of Turkish Armed Forces (2 December 2007)

4.3.4. National Proud

The emphasize on national proud frequently appears in cross border operation news, just as the emphasize on heroism.

Sample Expressions:

Upon talking to veteran, the holiness of this service is better understood 31 October 2007 Gun made in Turkey women also have share in the domestic production of weapon (16 November 2007)

4.3.5. Raising awareness by creating national feelings

This category can be mentioned in all news of Show TV prime news bulletin stressing heroism and national proud, as well as in terrorism-cursing meetings and soldier deploying news. By largely presenting the intervention made in abroad to Turkish citizens for their anti-terrorist meetings, foreign security assistance forces, who can not alleviate the people and can not prevent the intervention, are presented negated. In addition, the frequent use of image repetitions, where the moment of intervention to Turkish citizens are seen, reinforces the raise of national awareness.

Sample Expressions:

British police applied double standard in the incident and lowered the Turkish flag. (29 October 2007)

Anti-terrorist demonstrations attacked to our citizens in Norway. Our citizens, who was not agitated by unabashed provocations... (4 November 2007)

4.3.6. The responsibilities of the citizen to the state

This category in news bulletins are mostly observed as economic sacrifice in NTV while as national service (military service) in Show TV. While economic sacrifice theme in NTV is detected in the news regarding the budget discussions, inflation, global markets and the condition of small business owners; the theme of unity and solidarity is intensely detected in the news regarding memorandum and cross border operations. The news with military service -national service- and integrity themes in Show TV consist of the news regarding the cross border operation and the conditions of soldiers, the guns and ammunition that are used.

4.3.7. Responsibility of the State to the Citizen

While it is more common in the economic and social news of NTV prime news bulletin, it appears more in the news regarding the national security of Show TV prime news bulletin. While budget, inflation and market news take place in the news where economic and social expectations are underlined, news stressing the national security is composed of cross border operation, conditions of the soldiers and ammunition news.

4.3.8. Creating Sense Of Confidence

While the sense of confidence in Show TV prime news bulletin is created via giving the "we have a strong army" message by demonstrating how developed the weapons and ammunition, and the heroism of the soldiers during cross border operations, NTV prime news bulletin creates this sense via giving short news about the region when there is no conflict and thus showing that there is peace in the region.

4.3.9. Deciding Function of Economic Structure

This emphasize is mostly seen in NTV. It is directly related with economic sacrifice, and economic and social expectations themes.

Sample News:

Budget of 2008 did not satisfy the clerks (18 October 2007)

Salaries of the retired the members of parliament (2 November 2007)

5. Crosstabs and Tests of Hypothesis

Table 1. The Relationship Between Metaphor use and Sytle of Persuasion

TV Channel				Metaphor			Total
				Can not Code	1-3	4-6	
NTV	Style of Persuasion	Image, Expression and Word Repetitions	Frequency	12	5	0	17
			Line%	70,6%	29,4%	,0%	100,0%
			Total%	19,4%	8,1%	,0%	27,4%
	Showing Evidence	Frequency	7	29	9	45	
		Line%	15,6%	64,4%	20,0%	100,0%	
		Total%	11,3%	46,8%	14,5%	72,6%	
Total			Frequency	19	34	9	62
			Line%	30,6%	54,8%	14,5%	100,0%
			Total%	30,6%	54,8%	14,5%	100,0%
Show TV	Style of Persuasion	Image, Expression and Word Repetitions	Frequency	11	14	20	45
			Line%	24,4%	31,1%	44,4%	100,0%
			Total%	17,7%	22,6%	32,3%	72,6%
	Showing Evidence	Frequency	0	12	5	17	
		Line%	,0%	70,6%	29,4%	100,0%	
		Total%	,0%	19,4%	8,1%	27,4%	
Total			Frequency	11	26	25	62
			Line%	17,7%	41,9%	40,3%	100,0%
			Total%	17,7%	41,9%	40,3%	100,0%

p=0,00 p<0,05 df= 2

According to Table 1, the frequency of using metaphor to be effective in the provision of news shows persuasively. Metaphor expressions are effective on the use of show evidence theme in NTV prime news bulletins. But in Show TV news, metaphor expressions are effective on the use of image and word repetitions. There is an important effect of repetition to create persuade. Especially in Show TV, image, phrase and word repetitions are mostly use. And these images begin with a voice of machine-gun and show the soldiers on duty and continue with phrases. As these phrases mostly contain comments and metaphors, they are highly effective in the approving presentation of the news and creating a persuasion.

According to the Chi-Square test, our hypthesis are “That both Show TV and NTV use metaphorical expressions in their prime news bulletin shows parallelism with persuading presentation of the news” found be as a stastically significant.

Table 2. The Relationship Between Live Contacts and Sytle of Persuasion

TV Channels	Live Contacts (expert)		Total
	Cannot code	1-3	

NTV	Style of Persuasion	Image, Expression and Word Repetitions	Frequency	3	14	17
			Line%	17,6%	82,4%	100,0%
			Total%	4,8%	22,6%	27,4%
		Showing Evidence	Frequency	0	45	45
			Line%	,0%	100,0%	100,0%
			Total%	,0%	72,6%	72,6%
	Total		Frequency	3	59	62
		Line%	4,8%	95,2%	100,0%	
		Total%	4,8%	95,2%	100,0%	
Show TV	Style of Persuasion	Image, Expression and Word Repetitions	Frequency	46	0	46
			Line%	100,0%	,0%	100,0%
			Total%	74,2%	,0%	74,2%
		Showing Evidence	Frequency	13	3	16
			Line%	81,3%	18,8%	100,0%
			Total%	21,0%	4,8%	25,8%
	Total		Frequency	59	3	62
		Line%	95,2%	4,8%	100,0%	
		Total%	95,2%	4,8%	100,0%	

p=0,04 p<0,05 df= 1

According to Table 2, live contacts with the expert on most effective (%100) to increases the persuasiveness of the NTV prime news bulletins. Live contacts with the experts are rarely seen in Show TV. As we mentioned above, in Show TV prime news bulletins, to creating the persuade which they use are image, word, and phrase repetitions. But live direct contacts with experts almost every day seen NTV prime news bulletins. Since these live direct contacts with an expert forms a basis to the news, it increases the persuasiveness of the news.

According to the Chi-Square test, Our hypothesis are “Live contacts made with experts in NTV prime news bulletin increases the persuasiveness of the news” found be as a statically significant.

Table 3. The Relationship Between Reasoning and Sytle of Approving

TV Channels			Reasoning			Total	
			Can not code	1-3	4-6		
NTV	Style of Approving	Image, word and phrase repetitions	Frequency	5	12	0	17
			Line%	29,4%	70,6%	,0%	100,0%
			Total%	8,1%	19,4%	,0%	27,4%
		Deduction	Frequency	0	43	2	45
			Line%	,0%	95,6%	4,4%	100,0%
			Total%	,0%	69,4%	3,2%	72,6%
	Total		Frequency	5	55	2	62
		Line%	8,1%	88,7%	3,2%	100,0%	
		Total%	8,1%	88,7%	3,2%	100,0%	
SHOW TV	Style of Approving	Image, word and phrase repetitions	Frequency	17	12	4	33
			Line%	51,5%	36,4%	12,1%	100,0%
			Column%	100,0%	30,8%	66,7%	53,2%
			Total%	27,4%	19,4%	6,5%	53,2%
		Deduction	Frequency	0	27	2	29
	Line%		,0%	93,1%	6,9%	100,0%	

		Total%	,0%	43,5%	3,2%	46,8%
	Total	Frequency	17	39	6	62
		Line%	27,4%	62,9%	9,7%	100,0%
		Total%	27,4%	62,9%	9,7%	100,0%

p=0,01 p<0,05 df= 2

According to Table 3, both NTV and Show Tv use reasoning in prime news bulletins while they make a deductions or comments. Because, the reasoning statements are contained that such as concepts of showing evidences, given an examples and personalizations. According to the Chi-Square test, Our hypothesis are “That both Show TV and NTV use reasoning statements in prime news bulletin shows parallelism with approving presentation of the news” not found be as a statistically significant.

Table 4. The Relationship Between The Responsibility Of The Citizen To The State and State To The Citizen

TV Channels				The responsibility of the state to the citizen		Total	
				Economic and Social Expectations	National Security		
NTV	The responsibility of the citizen to the state	Sacrifice (Economic)	Frequency	45	0	45	
			Line%	100,0%	,0%	100,0%	
			Total%	72,6%	,0%	88,7%	
		Unity and solidarity	Frequency	0	17	17	
			Line%	,0%	100,0%	100,0%	
			Total%	,0%	27,4%	27,4%	
	Total			Frequency	45	17	62
			Line%	72,6%	27,4%	100,0%	
			Total%	72,6%	27,4%	100,0%	
Show TV	The responsibility of the citizen to the state	Military	Frequency	0	37	37	
			Line%	,0%	100,0%	100,0%	
			Total%	,0%	59,7%	59,7%	
		Sacrifice (Economic)	Frequency	9	0	9	
			Line%	100,0%	,0%	100,0%	
			Total%	14,5%	,0%	14,5%	
		Unity and solidarity	Frequency	0	16	16	
			Line%	,0%	100,0%	100,0%	
			Total%	,0%	25,8%	25,8%	
	Total			Frequency	9	53	62
				Line%	14,5%	85,5%	100,0%
				Total%	14,5%	85,5%	100,0%

p=0,00 p<0,05 df= 1

According to the Table 4, we understand that, the categories of the responsibilities of the citizen to the state represent that economic and social expectations in NTV prime news bulletin. But Show TV Prime news bulletins are different. NTV can be seen that the main news bulletin from the state of citizens, citizen expectations of government within the framework of economic and social expectations intensify, but the Show TV also shows that mutual expectations within the framework of national security. Although we mentioned a trend between these two variables, the relationship between two variables were not statistically significant.

Table 5. The Relationship Between The Responsibility Of The Citizen To The State and Creating A National Awareness Thanks To National Feelings

TV Channels				Creating a national awareness thanks to national feelings		Total
				Yes	No	
NTV	The responsibility of the citizen to the state	Sacrifice (Economic)	Frequency	0	45	45
			Line%	,0%	100,0%	100,0%
			Total%	,0%	72,6%	72,6%
	Unity and solidarity	Frequency	3	14	17	
		Line%	17,6%	82,4%	100,0%	
		Total%	4,8%	6,5%	11,3%	
Total			Frequency	3	59	62
			Line%	4,8%	95,2%	100,0%
			Total%	4,8%	95,2%	100,0%
Show TV	The responsibility of the citizen to the state	Military	Frequency	37	0	37
			Line%	97,3%	,0%	100,0%
			Total%	59,7%	,0%	59,7%
		Sacrifice (Economic)	Frequency	5	4	9
			Line%	55,6%	44,4%	100,0%
			Total%	8,1%	6,5%	14,5%
	Unity and solidarity	Frequency	14	2	16	
		Line%	87,5%	12,5%	100,0%	
		Total%	22,6%	3,2%	25,8%	
Total			Frequency	56	6	62
			Line%	90,3%	9,7%	100,0%
			Total%	90,3%	9,7%	100,0%

p=0,00 p<0,05 df= 1

According to the Table 5, NTV prime news bulletin, with a high proportion of sub-categories of the economic sacrifice observed no relationship between the national awareness-raising category. But in Show TV, we observed that the sub-category of military with an high proportion (%97,3). And this shows that, military and unity and solidarity sub-categories are most effective on the creating a national awareness thanks to national feelings. But there are not statistically significant relationship between two variables.

Table 6. The Relationship Between The Responsibility Of The State To The Citizen and Underlining The Necessity Of Deciding Function Of Economy

TV Channels				Underlining the necessity of deciding function of economy		Total
				Yes	No	
NTV	The responsibility of the state to the citizen	Economic and Social Expectations	Frequency	55	0	55
			Line%	100,0%	,0%	100,0%
			Total%	88,7%	,0%	88,7%
		National Security	Frequency	0	7	7
			Line%	,0%	100,0%	100,0%
			Total%	,0%	11,3%	11,3%

Total			Frequency	55	7	62
			Line%	88,7%	11,3%	100,0%
			Total%	88,7%	11,3%	100,0%
Show TV	The responsibility of the state to the citizen	Economic and Social Expectations	Frequency	9	0	9
			Line%	100,0%	,0%	100,0%
			Total%	14,5%	,0%	14,5%
		National Security	Frequency	0	53	53
			Line%	,0%	100,0%	100,0%
			Total%	,0%	85,5%	85,5%
Total			Frequency	9	53	62
			Line%	14,5%	85,5%	100,0%
			Total%	14,5%	85,5%	100,0%

p=0,00 p<0,05 df= 1

According to Table 6, there is a tendency between the sub-categories of economic and social expectations and underlining the necessity of deciding function of economy. Although the this tendency also seems that the high proportion in Show TV, this proportion is misleading. Because, detected days (9 days) are slightly for our sample. So between the two variables may be mentioned that the NTV prime news bulletin, but there are not statistically significant relationship between two variables.

Table 7. The Relationship Between The Responsibility Of The Citizen To The State and Underlining The Necessity Of Deciding Function Of Economy

TV Channels			Underlining the necessity of deciding function of economy		Total	
			Yes	No		
NTV	The responsibility of the citizen to the state	Sacrifice (Economic)	Frequency	55	0	55
			Line%	100,0%	,0%	100,0%
			Total%	88,7%	,0%	88,7%
		Unity and solidarity	Frequency	0	7	7
			Line%	,0%	100,0%	100,0%
			Total%	,0%	11,3%	11,3%
Total			Frequency	55	7	62
			Line%	88,7%	11,3%	100,0%
			Total%	88,7%	11,3%	100,0%
Show TV	The responsibility of the citizen to the state	Military	Frequency	0	37	37
			Line%	,0%	100,0%	100,0%
			Total%	,0%	59,7%	59,7%
		Sacrifice (Economic)	Frequency	9	0	9
			Line%	100,0%	,0%	100,0%
			Total%	14,5%	,0%	14,5%
		Unity and solidarity	Frequency	0	16	16
			Line%	,0%	100,0%	100,0%
			Total%	,0%	25,8%	25,8%
Total			Frequency	9	53	62
			Line%	14,5%	85,5%	100,0%
			Total%	14,5%	85,5%	100,0%

p=0,00 p<0,05 df= 1

According the Table 7, the each news which contains the responsibility of the citizen to state almost has a sub category of economic sacrifices in NTV prime news bulletins. In

Show TV, this situation is similar but there is also misleading such as the previous table. But the main emphasis is on military service and the unity and solidarity. However, there are not statistically significant relationship between two variables.

Conclusion

The use of expression and image repetition in Show TV prime news bulletin is highly efficient in creating persuasion. The music and the phrases on the screen utilized in Show TV prime news bulletin increases the effectiveness of the news and strengthens the meaning that it has created. Both channels present the news in an approving and persuading manner. It has been observed that NTV use deduction in approving presentation of the news bulletin while Show TV uses both deduction, and repetitions of image and expression. It has been detected that in persuasive presentation of the news bulletin, NTV prefers proof showing while Show TV prefers repetitions of image and statement. Prime news bulletins of NTV and Show TV produce different discourses and each of them present their discourse in an approving and an audience persuading manner. The most obvious proof to that is the category of "the responsibilities of the state to citizen, of the citizen to the state", which is one of the discourse categories.

While these responsibilities find their meaning in national service, unity and solidarity, national security categories in Show TV prime news bulletin; the responsibilities in NTV prime news bulletin are stressed in economic sacrifice and economic expectations category. Besides, that the categories like the independence of the state, its integrity, emphasize on heroism, emphasize on national proud are dominant in Show TV, while the determining function of economy is dominant in NTV reinforces the thesis.

The use of expressions such as metaphor, metonymy, irony, imply, negation and deduction are effective in creating ideological meaning in news texts. Using metaphor is influential in persuasion. Thus, although the two channels have different styles in presenting news bulletin, they have the same level in creating consent. Both news bulletins create their hegemonies by producing discourse and ideology, the way Hall has explained. If we also happen to use Foucault's discourse, then we can say that news bulletins create power through discourses.

Discussions

Agenda in Turkey changes rather rapidly. Unless there is an important incident, the agenda changes even more rapidly. For example, after the watching period terminated, headscarf discussions covered the agenda. Just one year after the cross border operations, there is no reference to the cross border operations in the prime news bulletin. Therefore, the audience follow these news as an object within the speed of agenda change but ironically, can not witness to the history. Because, if they are asked about the result of the cross border operation which took place a year before, no one would be able to respond it. Even the existence of such an agenda is forgotten. News bulletins, themselves, are fulfilling this function of making people forget. Therefore, the handicap of the studies over news bulletin is that they get old, in a colloquial manner. However, no matter when the study on news is conducted, as long as the structure of the channels is the same, the representation style will also be the same but the agenda only will change. The channels will still keep producing discourses, creating hegemony. They will call the audience as the subject, but create the consent by turning them into object. But still, it is considered that in a study on news, increasing the period of sampling will supply more data in following the constantly changing agenda and in demonstrating the change in the subject within the news bulletin. Thus, it will provide the opportunity to compare different agendas.

References

- CHANDLER, Daniel (2007). *Semiotics, The Basics*. London: Routledge.
- ÇAPLI, Bülent (2002). *Medya ve Etik*. Ankara: İmge.
- DURSUN, Çiler (2001). *Tv Haberlerinde İdeoloji*. Ankara: İmge.
- FISKE, John (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev. S. İrvan. Ankara: Bilim ve Sanat.
- FOUCAULT, Michel (2001). *Kelimeler ve Şeyler*, Çev: M.Ali Kılıçbay. Ankara: İmge.
- HALL, Stuart (1996). "The Problem of Ideology: Marxism Without Guarantees", *Critical Dialogues in Cultural Studies* içerisinde, London: Routledge.
- HALL, Stuart (1997). "The Work Of Representation", *Representation* içinde, Der. Hall, S. London: Sage.
- HALL, Stuart (1999a). "İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü" *Medya İktidar İdeoloji* içerisinde, Çev. M. Küçük. Ankara: Bilim ve Sanat.
- HALL, Stuart (1999b). "Kültür, Medya ve "İdeolojik Etki" *Medya İktidar İdeoloji* içerisinde. Çev. M. Küçük. Ankara: Bilim ve Sanat.
- HALL, Stuart (2005). "Anlamlandırma, Temsil ve İdeoloji" *Kitle İletişim Kuramları* içerisinde. der. E. Mutlu. İstanbul: Ütopya.
- MEGILL, Alan (1987). *Prophets of Extremity*. University of California Press. Berkeley.
- OLGUN, Cem Koray (2009). *Ana Haber Bültenlerinde İdeoloji ve Söylem: NTV/SHOW TV Karşılaştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyoloji Ana Bilim Dalı. Ankara.
- VAN DIJK, Teun. A.(2003). "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım". *Söylem ve İdeoloji* (ed. B. Çoban, Z. Özarslan) içinde. İstanbul: Su. s. 14–113.